

शास्त्रविशारद-जैनाचार्य-श्रीमद्-विजयधर्म-
सूरिभ्यो नमः ।

सार्थं भववैराग्यशतकम् ॥

प्रकाशक-

ए. एम्. एन्ड कम्पनी, मुंबई.

निर्णयसागर छापखानां छापने प्रसिद्ध कर्तुं.

सन १९१८.

मूल्य रु० ०-६-०

rinted by Ramchandra Yesu Shedge, at the 'Nirnaya-sagar' Press,
23 Kolbhat Lane, Bombay.

Published by Maganlal Velchand, Javeri Bazar,
No. 426, BOMBAY.

नमोऽर्हन्त्यः ॥

॥ अथ सार्थं भववैराग्यशतकम् ॥

संसारम्मि असारे, नत्थि सुहं वाहि-वेअणापउरे ।
जाणंतो इह जीवो, न कुणइ जिणदेसिअं धम्मं ॥ १ ॥

अनेक प्रकारनी व्याधिओ अने वेदनाओथी भरपूर
एवा आ असार संसारमां आ जीवने कोइ पण गतिमा
क्षण मात्र पण सुख नथी. आवी रीते आत्मा संसारने
असार जाणे छे छतां पण बहुलकर्मी होवाथी वीतराग
भगवंते उपदेशेलो दयामूल धर्म करतो नथी, अने संसा-
रनो लोलुपी-लालचु थइ धर्मरत्न गुमावे छे. ॥ १ ॥

अज्जं कल्लं परं परारिं, पुरिसा चिंतन्ति अत्थसंपत्तिं ।
अंजलिगयं व तोयं, गलंतमाउं न पिच्छन्ति ॥ २ ॥

* संसारेऽसारे नास्ति सुखं व्याधि-वेदनाप्रचुरे । जानन्निह जीवो न
करोति जिनदेशितं धर्मम् ॥ १ ॥ + अद्य कल्ये परस्मिन् परतरस्मिन् पुरुषा-
श्चिन्तयन्त्यर्थसम्पत्तिम् । अज्जलिगतमिव तोयं गलदायुर्न पश्यन्ति ॥ २ ॥

(૨)

પુરુષો ચિંતવે છે કે—“આજે ધનની પ્રાપ્તિ થશે, કાલે ધન મળશે, પોર મળશે, પરાર મળશે, પૈસા એકઠા કરી સુખી થઈશું, પૈસો મેળવી ધર્મ કરીશું”, આવી રીતે વિચારમાંને વિચારમાં સમય ગુમાવે છે, પરન્તુ તે પુરુષો હથેલીમાં રહેલું પાણી ગळી જાયછે તેમ આયુષ્ય ગळી જાય છે તે દેખતા નથી. ॥ ૨ ॥

जं कैल्ले कायवं, तं अज्जं चिय करेह तुरमाणा ।
बहुविग्घो हु मुहुत्तो, मा अवरण्हं पडिक्खेह ॥ ३ ॥

મનુષ્યો ચિંતવે છે કે—કાલે ધર્મકાર્ય કરીશું, પરંતુ કાલ કોણે દીઠી છે ?; કાલે શું થશે તેની કોને સ્વર છે ? . માટે હે ભવ્યો ! જે ધર્મકાર્ય કાલે કરવાનું હોય તેને વિલંબરહિત આજે જ કરજો—જરા પણ ઢીલ કરશો નહીં. કાલચક્ર કાયાને ચરે છે, ધર્મકાર્ય કરવામાં સ્વરે-સ્વર એક મુહૂર્ત પણ ઘણા વિઘ્નો વાઝો હોય છે. માટે પાછલા પહોરે પણ કરવાનું હોય તેને પ્રથમ પહોરમાં જ કરી લ્યો, કારણ કે ક્ષણમાંહે આયુષ્ય પૂરું થશે તો તે વસતે શું કરશો ? ॥ ૩ ॥

* यत् कल्ये कर्तव्यं तदयैव कुरुष्व त्वरमाणाः ।

बहुविघ्न एव मुहूर्तो माऽपराह्णं प्रतीक्षध्वम् ॥ ३ ॥

(३)

*ही ! संसारसहाव-चरियं नेहाणुरायरत्ता वि ।

जे पुव्वणहे दिट्ठा, ते अवरणहे न दीसन्ति ॥ ४ ॥

संसारना स्वभावनुं अतिकारमुं चरित्र देखी खरेखर खेद थायछे-दिलगीरी उपजेछे, कारण के-स्नेहना अनुरागे आसक्त अने प्रीतिथी परिपूर्ण एवा माता पिता बांधव स्त्री विगेरे संबंधीओ के जेओने पहेले पहोरे सुख-शान्तिमां देख्या हता तेओ पाछले पहोरे देखाता नथी !, संसारनो आवो भयङ्कर स्वभाव देखीने पण मुग्ध जीवो तेमां ज आसक्ति राखेछे ते शोचनीय छे. ॥ ४ ॥

मा सुयह जग्गियवे, पलाइयव्वम्मि कीस विसमेह ? ।
तिन्निजणा अणुलग्गा, रोगो अ जरा अ मच्चू अ ॥ ५ ॥

हे जीवो ! जागवाने ठेकाणे सूइ न रहो-धर्म कृत्यमां प्रमाद न करो, कारणके काळरूपी पारधि तमारी पछवाडे पड्यो छे जे अणचिन्तव्यो तमारो विनाश करी दुर्लभ मनुष्यभव निष्फल करी नाखशे. बळी, ज्यांथी पलायन करी जवुं जोइए त्यां विसामो खावा केम बेठा छो ?,

* ही ! संसारस्वभावचरितं स्नेहानुरागरक्ता अपि । ये पूर्वाह्नि दृष्टास्तेऽप-
राह्ने न दृश्यन्ते ॥ ४ ॥ + मा स्वपित जागरितव्ये पलायितव्ये कस्माद्
विश्राम्यथ ? । त्रयो जना अनुलमा रोगश्च जरा च मृत्युश्च ॥ ५ ॥

(૪)

કારણ કે—રોગ જરા અને મૃત્યુ એ ત્રણ ચોરો તમારી પછવાડે પહ્ચા છે. માટે ધર્મકૃત્યમાં જરા પણ પ્રમાદ ન કરો, અને સંસારમાંથી જલ્દી પલાયન કરી જાઓ કે જેથી જન્મ જરા મૃત્યુ રોગ અને શોકાદિનો ભય સદાને માટે વિનાશ પામે ॥ ૫ ॥

દિવસ-નિશાઘડિમાલં, આડસલિલં જિઆણ ઘેત્તૂણં ।
ચંદાઈચ્ચબહ્લ્લા, કાલડરહટ્ટં ભમાહન્તિ ॥ ૬ ॥

આ સંસાર રૂપી કૂવો છે, સૂર્ય અને ચન્દ્ર રૂપી રાતો અને ધોળો એવા બે વઢવાન્ બઢદ છે. તે સૂર્ય અને ચન્દ્ર રૂપી વઢદો, દિવસ અને રાત્રિ રૂપી ઘડાઓની પંક્તિ વડે જીવોના આયુષ્યરૂપી પાણીને ગ્રહણ કરી કાઢરૂપી રેંટને ફરવેછે—આયુષ્યરૂપી પાણી રાત્રિ દિવસ ખૂટે છે, તેમ નજરે જોવા છતાં હે ભવ્ય પ્રાણીઓ! તમને સંસારથી ઉદાસભાવ કેમ થતો નથી ? ॥ ૬ ॥

સા નત્થિ કલા તં નત્થિ, ઓસહં તં નત્થિ કિંપિ વિન્નાણં ।
જેણ ધરિજ્ઞઙ્ઞ કાયા, ચ્ચજ્ઞન્તી કાલસપ્પેણ ॥ ૭ ॥

* દિવસ-નિશાઘડીમાલયા આયુઃસલિલં જીવાનાં ગૃહીત્વા । ચન્દ્રાઽઽ-
દિત્યબલીવદૌ કાલાઽરહટ્ટં ભ્રમયતઃ ॥ ૬ ॥ + સા નાસ્તિ કલા તન્નાસ્ત્યૌષધં
તન્નાસ્તિ કિંમપિ વિજ્ઞાનમ્ । યેન ધાર્યતે કાયઃ ચ્ચાદ્યમાનઃ કાલસપ્પેણ ॥ ૭

(५)

हे भव्यजीवो ! काळरूपी सर्पें खावा मांडेली देहनुं जेणे करी रक्षण करीए एवी कोइ बहोंतेर कळामांनी कळा देखाती नथी, एवं कोइ ओसड दृष्टिगोचर थतुं नथी, तेम एवं कोइ विज्ञान हस्ती धरावतुं नथी—बीजां सर्वजातिनां विष उतरे पण डसेला काळरूपी सर्पनुं विष उतरे नहीं. महा समर्थ पुरुषोनां वज्रजेवां शरीरने पण काळरूप सर्प गळी गयो छे, तो पछी आपणा जेवानी काची कायानो शो भरोसो !. माटे विलम्ब रहित धर्मकृत्य करी ल्यो ॥ ७ ॥

दीर्घरफणिंदनाले, महियरकेसर दिसामहदलिल्ले ।

ओ ! पीयङ्ग कालभमरो, जणमयरंदं पुहविपउमे ॥८॥

घणी खेदनी वात छे के—जेनुं शेषनागरूप मोडुं नाळवुं छे, जेना पर्वतो रूपी केसरा छे, जेना दस दिशारूप विशाळ पर्णो छे एवा आ पृथ्वीरूप कमळमां, काळरूप भ्रमर, मनुष्यरूप—समग्रलोक रूप रसने पीवेछे !. भमरो कमळमांथी एवी रीते रस ले छे के जेथी कमळने जरा पण इजा थाय नहीं, वळी ते मधुरस्वरे बो-

* दीर्घफणीन्द्रनाले महीधरकेसरे दिशामहादले ।

ओ ! (पञ्चात्तापः) पिबति कालभ्रमरो जनमकरन्दं पृथ्वीपद्मे ॥ ८ ॥

(૬)

લીને પોતાના ચપ જેટલો જ થોડો થોડો રસ લે છે; પરન્તુ અહીં કાઠરૂપ અસંતોષી ભમરો તો પૃથ્વીરૂપ કમલમાથી સમગ્રલોકરૂપ રસને અનેક પ્રકારની વ્યાધિઓ અને વેદનાઓ રૂપ ક્રૂરપણું વાપરી ચૂસી લે છે, ઇટલે કે—તે ક્રૂર કાઠ કોઈ પણ પ્રાણીનું ભક્ષણ કર્યા વિના રહેતો નથી.

લોકોમાં એવું કહેવાય છે કે—આ સમગ્ર પૃથ્વીને શેષનાગે પોતાના મસ્તક ઉપર ઉપાડી રાખી છે. આવી લોકોક્તિથી અહીં પૃથ્વીરૂપ કમલનું શેષનાગરૂપ નાઢવું કહ્યું. વઢી જેમ કમલમાં કેસરા હોય છે તેમ અહીં પૃથ્વીરૂપ કમલને પર્વતો રૂપ કેસરા કહ્યા, અને દસ દિશાઓ મોટાં મોટાં પાંદડાંઓને ઠેકાણે સમજવી. આવા પૃથ્વીરૂપ મોટા કમલમાંથી લોકરૂપ રસને નિરન્તર પીતાં પણ કાઠરૂપ ભમરો હજુ સુધી તૃપ્ત થયો નહીં, તૃપ્ત થતો નથી, અને તૃપ્ત થશે પણ નહીં !. માટે હે ભવ્ય-પ્રાણીઓ ! કાઠરૂપ અસન્તોષી ભમરાના આસ્વાદનમાં ન અવાય એવા આત્મસ્વરૂપ પામવાના સાધનમાટે પ્રમાદ ત્યાગી ઉદયમ કરો ॥ ૮ ॥

(૭)

*છાયામિસેણ કાલો, સયલજિઆણં છલં ગવેસંતો ।
પાસં કહ વિ ન મુંચહ, તા ધમ્મે ઉજ્જમં કુણહ ॥ ૯ ॥

જે શરીરની છાયા દેખાય છે, અને નિરન્તર શરીરની સાથે જ ફરે છે, તે છાયા નથી પણ એ તો છાયાને બહાને કાઢ ફરે છે. શત્રુ જેમ નિરન્તર છઠ્ઠ-ભેદને તાકતો ફરે છે, અને ઝપાટામાં આવતાં પોતાનું કુકૃત્ય પૂરું કરે છે; તેમ છાયાને બહાને રાત્રિ-દિવસ છઠ્ઠ-ભેદને તાકતો ક્રૂર કાઢ પ્રાણીની ક્યારેય પણ કેડ મૂકતો નથી. ‘પ્રાણી ક્યારે સ્વલના પામે કે એને હું પકડી લઉં’ આવી દુષ્ટ વાંછાયે તે રાત્રિ-દિવસ છાયાને બહાને પાછલ પડેલો છે, તે ઓર્ચિંતો જરૂર પકડી લેશે. અને તે વચ્ચે તમને પશ્ચાત્તાપ થશે કે-‘અરેરે ! આપણે કાંઈ ધર્મસાધન કરી શક્યા નહીં !’ । માટે કાઢના સપાટામાં આવ્યા નથી ત્યાં સુધીમાં જિનપ્રરૂપિત ધર્મને વિષે પ્રયત્ન કરી લ્યો ॥ ૯ ॥

* છાયામિષેણ કાલઃ સકલજીવાનાં છલં ગવેષયન્ ।

પાર્શ્વ કથમપિ ન મુચ્યતિ તસ્માદ્ ધર્મે ઉચ્ચમં કુરુધ્વમ્ ॥ ૯ ॥

(८)

कालम्मि अणाइए, जीवाणं विविहकम्मवसगाणं ।
तं नत्थि संविहाणं, संसारे जं न संभवइ ॥ १० ॥

अनादिकालने विषे क्रोध मान माया अने लोभने
योगे विविध प्रकारना कर्मने वश थयेला जीवोने आ
संसारमां एवो कोइ संबन्ध नथी के जे न संभवे, अ-
र्थात् समग्र संबन्धे आ जीवो संसारमां भटक्या छे, पण
जो जिनवरनो धर्म स्वीकारी रूडी रीते पाळे तो संसा-
ररूप चक्रमां न भमे ॥ १० ॥

बंधवां सुहिणो सब्बे, पिअ-माया पुत्त-भारिया ।
पेअवणाओ निअत्तन्ति, दाऊणं सलिलंजलिं ॥ ११ ॥

हे जीव ! बांधव मित्रो मा बाप स्त्री अने पुत्र ए
कोइ तारां सगां नथी, पण देहनां सगां छे. कारण के—
मृत्यु थया पछी देहने बाळी पाणीनी अंजली आपी
इमशानथी पोतपोताना स्वार्थने संभारता पोतपोताने
घेर पाछा जाय छे, पण तेमानुं कोइ वहालुं सगुं तारी

* कालेऽनादिके जीवानां विविधकर्मवशगानाम् । तन्नास्ति संविधानं संसारे
यन्न संभवति ॥ १० ॥ + बान्धवाः सुहृदः सर्वे माता-पितरौ पुत्र-भार्याः ।
प्रेतवनाद् निवर्तन्ते दत्त्वा सलिलाऽञ्जलिम् ॥ ११ ॥

(૧)

સાથે આવતું નથી. માટે તેઓની સ્વોદી મૂર્છા ત્યાગી તારી સંગાથે આવનારા ધર્મને આદર કે જેથી તારો જલ્દી નિસ્તાર થાય ॥ ૧૧ ॥

વિહન્તિ સુઆ વિહન્તિ, બંધવા વિહન્તિ
સુસંચિઆ અત્થા । ઇક્કો કહ વિ ન વિહહ્,
ધમ્મો રે જીવ ! જિણભણિઓ ॥ ૧૨ ॥

હે જીવ ! દીકરાઓનો વિયોગ થાય છે, બાન્ધવો વિ-
સ્ખૂટા પડે છે, અને ઘણા પરિશ્રમથી મેળવેલી સમ્પત્તિ
પણ વિયુક્ત થાય છે. એટલે કે તેમને મૂકીને તારે જવું
પડશે, અથવા તને મૂકીને તેઓ ચાલ્યા જશે, પણ એક
જિનરાજે કહેલા ધર્મનો કોઈ કાળે પણ વિયોગ થવાનો
નથી, અર્થાત્ આ જીવને સાચું સગપણ તો ધર્મનું જ છે,
બીજું સર્વ આઠ પંપાલ છે. માટે જિનધર્મ ઉપર સાચી
શ્રદ્ધા રાખી તેનું જ સેવન કર. ॥ ૧૨ ॥

અહકમ્મપાસબદ્ધો, જીવો સંસારચારણ ટાઢ ।

* વિષટન્તે સુતા વિષટન્તે બાન્ધવા વિષટન્તે સુસંચિતા અર્થાઃ ।

એકઃ કથમપિ ન વિષટતે ધર્મો રે જીવ ! જિનભણિતઃ ॥ ૧૨ ॥

+ અહકર્મપાશબદ્ધો જીવઃ સંસારચારકે તિષ્ઠતિ ।

(૧૦)

*અડકમ્મપાસમુક્કો, આયા સિવમંદિરે ઠાઈ ॥ ૧૩ ॥

આ જીવ આઠ કર્મરૂપ પાશથી બંધાયેલો એવો સંસારરૂપ બન્દીખાનામાં ઠામ ઠામ ભટકે છે, અને આઠ કર્મરૂપ પાશથી મૂકાયેલો એવો મોક્ષમન્દિરમાં જઈને રહે છે. માટે હે જીવ ! તું આઠ કર્મરૂપ પાશને તોડીશ ત્યારે જ મોક્ષમન્દિરમાં જઈશ, અને અવિનાશી સુખ પામીશ. વિહ્વો સજ્જનસંગો, વિસયસુહાઈં વિલાસલલિઆઈં । નલિનીદલગ્ગઘોલિર-જલલવપરિચંચલં સવં ॥ ૧૪ ॥

આ જીવે માની લીધેલા જે સુખકારી પદાર્થો, જેવા કે-લક્ષ્મી, સગાં સંબન્ધીઓનો સંગ, તથા સ્ત્રી વિગેરેના મનોહર વિલાસે કરી સુંદર એવા પાંચે ઇન્દ્રિયોનાં વિષય-સુખ, એ સર્વ અતિશય ચંચલ છે. જેમ કમલપત્રના અગ્ર ભાગમાં રહેલું જલબિન્દુ અતિચપલ છે તેમ એ સર્વ અતિશય ચપલ છે-થોડા કાલમાં જ હતું નહોતું થઈ જાય છે !. માટે હે જીવ ! આવા અસ્થિર પદાર્થોમાં શા માટે આસક્ત થાય છે ? ॥ ૧૪ ॥

* અષ્ટકર્મપાશમુક્ત આત્મા શિવમન્દિરે તિષ્ઠતિ ॥ ૧૩ ॥

+ વિભવઃ સજ્જનસજ્જો વિષયસુખાનિ વિલાસલલિતાનિ ।

નલિનીદલાગ્રધૂર્ણયિતૃ-જલલવપરિચન્નલં સર્વમ્ ॥ ૧૪ ॥

(११)

तं कूत्थ बलं तं कूत्थ, जुवणं अंगचंगिमा कूत्थ ? ।
सवमणिचं पिछह, दिट्ठं नट्ठं कयंतेण ॥ १५ ॥

कायानुं ते बळ क्यां गयुं ?, ते जुवानी क्यां चाली
गइ ?, शरीरनुं ते सौन्दर्य क्यां गयुं ?, ते सर्व रूप-रंग
क्यां चाल्या गया ?, अरे वृद्धावस्था आवी !. हे प्राणीओ !
आ सर्व अनित्य छे ते साक्षात् जुओ-तपासो. जे सर्व
नानी वयमां देखुं हतुं, ते सर्व यमराजाए नष्ट भ्रष्ट करी
दीधुं-थोडा ज वखतमां हतुं नहोतुं थइ गयुं. आ शरी-
रने गमे तेटली साचवणीथी राखशो तो पण तेनुं बळ
सौन्दर्य अने जुवानी टकवानी नथी-विनश्वर छे, माटे
जेनी करेली सेवा कदापि निष्फल थती नथी एवा धर्मनुं
सेवन करो ॥ १५ ॥

घणकम्मपासबद्धो, भवनयरचउप्पहेसु विविहाओ ।
पावह विडंबणाओ, जीवो को इत्थ सरणं से ? ॥ १६ ॥

* तत् कुत्र बलं ? तत् कुत्र यौवनम् ? अङ्गचङ्गिमा कुत्र ? । सर्वमनित्यं
पश्यत दृष्टं नष्टं कृतान्तेन ॥ १५ ॥ + घनकर्मपाशबद्धो भवनगरचतुष्पथेषु
विविधाः । प्राप्नोति विडम्बना जीवः कोऽत्र शरणं तस्य ? ॥ १६ ॥

(१२)

आ जीव निविड कर्मरूप पाशथी बंधायेलो एवो संसाररूप नगरना चारगतिरूप चौटांमां अनेक प्रकारनी विडम्बनाने पामे छे, अहीं तेनुं कोण शरण छे ? ॥ १६ ॥

घोरम्मि गर्भवासे, कल-मल-जंबालअसुइवीभच्छे ।
वसिओ अणंतखुत्तो, जीवो कम्माणुभावेण ॥ १७ ॥

आ जीव कर्मना प्रभावथी वीर्य अने मळरूप कादवने लीधे अपवित्रताथी भरपूर अने कंपारी छूटे एवा गंदा भयानक गर्भवासमां अनन्ती वखत वस्यो !. आवा दुःसह दुःखने पण भूली जइ फरीथी गर्भवासमां आवी दुःख भोगववां पडे एवां कृत्यो करे छे !, परन्तु पुनः गर्भवासमां आवबुं न पडे एवो उद्यम करतो नथी ! ।

बुलसीई किर लोए, जोणीणं पमुहसयसहस्साइं ।
इक्किक्कम्मि अ जीवो, अणंतखुत्तो समुप्पन्नो ॥ १८ ॥

लोकने विषे जीवने उत्पन्न थवानां स्थानक चोराशी लाख योनि छे. ते एक एक योनिमां आ जीवे अनन्ती वार अवतार लीधो !, तो पण हे प्राणी ! ते उत्पत्ति-

* घोरे गर्भवासे कल-मलजम्बालाऽशुचिवीभत्से । उषितोऽनन्तकृत्वो जीवः कर्मानुभावेन ॥ १७ ॥ + चतुरशीतिः किल लोके योनीनां प्रमुखशतसहस्राणि । एकैकस्यां च जीवोऽनन्तकृत्वः समुत्पन्नः ॥ १८ ॥

(૧૩)

સ્થાનમાંથી કંટાળો પામી તું ધર્મકૃત્ય કરવામાં કેમ
ઉદ્યમ કરતો નથી ? ॥ ૧૮ ॥

માયા-પિય-બંધુહિં, સંસારત્થેહિં પૂરિઓ લોઓ ।
બહુજોણિનિવાસીહિં, ન ય તે તાણં ચ સરણં ચ ॥ ૧૯ ॥

હે જીવ ! સંસારમાં રહેલા અને ચોરાશી લાખ યો-
નિમાં નિવાસ કરતા એવા માત પિતા અને બન્ધુઓ વડે
આ ચૌદરાજલોક ભર્યો છે, પણ તે કોઈ તારું રક્ષણ
કરવાને સમર્થ નથી, તેમ શરણ રાખવાને પણ સમર્થ
નથી !. માટે રક્ષણ કરવાને સમર્થ એવા જિનધર્મનું શ-
રણ લે કે જેથી આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિરૂપ દુઃખથી
પરિપૂર્ણ એવા આ સંસારથી મુક્ત થઈ શકે. ॥ ૧૯ ॥

જીવો વાહિવિલુત્તો, સફરો ઇવ નિજ્જલે તડપ્પડઈ ।
સયલો વિ જણો પિચ્છઈ, કો સક્કો વેઅણાવિગમે ? ૨૦

જ્યારે આ જીવ વ્યાધિથી ગ્રસ્ત થઈ જલ વિનાના
માછલાની જેમ તડફડે છે-ટલવળે છે, હાય ! ઓય !
કરે છે, તે વચ્ચે પાસે બેઠેલા સર્ગાં સંબન્ધીઓ અસહ્ય

* માતા-પિતૃ-બન્ધુભિઃ સંસારસ્થૈઃ પૂરિતો લોકઃ । બહુયોનિનિવાસિભિઃ
ન ચ તે ત્રાણં ચ શરણં ચ ॥ ૧૯ ॥ + જીવો વ્યાધિવિલુત્તઃ સફરો ઇવ નિર્જલે
તડપ્પડયતિ । સકલોઽપિ જનઃ પશ્યતિ કઃ શક્તો વેદનાવિગમે ? ॥ ૨૦ ॥

(૧૪)

દુઃખ દેખે છે છતાં તેમાંનું કોણ વેદના દૂર કરવાને સમર્થ થાય છે ?, અર્થાત્ કોઈ કાંઈ પણ વેદના નિવારવાને શક્તિમાન્ થતું નથી, પણ છેવટે અંત સમયે ધર્મનું શરણ બતાવે છે. માટે હે પ્રાણી ! પરિણામે ધર્મનું શરણ તો કરવું જ પડે છે, તો પછી પ્રથમથી જ ધર્મનું શરણ લેવાને શા માટે વિલંબ કરે છે ? ॥ ૨૦ ॥

મા* જાણસિ જીવ ! તુમં, પુત્ત-કલત્તાઈ મજ્ઞ સુહહેઝ ।
નિહણં બંધનમેયં, સંસારે સંસરંતાણં ॥ ૨૧ ॥

હે જીવ ! તું આ સંસારને વિષે એકાન્તે દુઃખના હેતુ જે પુત્ર સ્ત્રી મિત્રો વિગેરેને સુખના હેતુ જાણ નહીં, કારણ કે-સંસારમાં ભ્રમણ કરતાં જીવોને એ પુત્ર સ્ત્રી મિત્રો વિગેરે સગાં સંબંધીઓ આકરા સંસારબન્ધનનું કારણ થાય છે, પણ સંસારમાંથી છોડાવતા નથી. માટે તે સંસારબન્ધન કરાવનારા સગાં સંબંધીઓમાં મમત્વ ભાવ નહીં રાખતાં કર્મબન્ધનથી મુક્ત કરનાર ધર્મમાં દૃઢબુદ્ધિ કર ॥ ૨૧ ॥
† જાણી જાયહ જાયા, જાયા માયા પિઆ ય પુત્તો અ ।

* મા જાનીહિ જીવ ! ત્વં પુત્ર-કલત્રાદિ મમ સુખહેતુઃ ।

નિપુણં બંધનમેતત્ સંસારે સંસરતામ્ ॥ ૨૧ ॥

+ જનની જાયતે જાયા, જાયા માતા પિતા ચ પુત્રથ્વ ।

(૧૫)

ઐણવત્થા સંસારે, કમ્મવસા સઘ્વજીવાણં ॥ ૨૨ ॥

આ સંસારમાં કર્મવશથી જીવોની અવ્યવસ્થા છે, એ-ટલે એકજ પ્રકારની સ્થિતિ રહેતી નથી. કારણ કે—જે આ ભવમાં માતા હોય છે તે ભવાન્તરમાં સ્ત્રી પણ થાય છે, વઢી જે સ્ત્રી હોય છે તે ભવાન્તરમાં માતારૂપે થાય છે. પિતા હોય તે ભવાન્તરમાં પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થાય છે, અને પુત્ર હોય છે તે ભવાન્તરમાં પિતારૂપે થાય છે, આ પ્ર-માણે સંસારનું અનિયમિતપણું છે. સર્વ જીવો કર્મને વશ થઈ ભિન્ન ભિન્ન રૂપે અવતાર લે છે, અને મોહાન્ધ થઈ મારું મારું કરે છે; પણ સમજતા નથી કે એકજ જાતની સ્થિતિ રહેવાની નથી. માટે હે જીવ ! તારી ચલ સ્થિ-તિનો વિચાર કર, અને સંસારની જૂઠી માયા અને મમત્વ ત્યાગી ધર્મધ્યાન ચૂક નહીં. ॥ ૨૨ ॥

નં સા જાઈં ન સા જોણી, ન તં ઠાણં ન તં કુલં ।

ન જાયા ન મુઆ જત્થ, સઘ્વે જીવા અણંતસો ॥ ૨૩ ॥

* અનવસ્થા સંસારે કર્મવશાત્ સર્વજીવાનામ્ ॥ ૨૨ ॥

+ ન સા જાતિર્ન સા યોનિર્ન તત્સ્થાનં ન તત્ કુલમ્ ।

ન જાતા ન મૃતા યત્ર સર્વે જીવા અનન્તશઃ ॥ ૨૩ ॥

(१६)

चौदराजलोकमां एवी कोइ जाति नथी, एवी कोइ योनि नथी, एवं कोइ स्थान नथी, अने एवं कोइ कुल नथी के ज्यां सर्व जीवो अनन्तीवार जन्म्या नथी; अने अनन्तीवार मृत्यु पाम्या नथी—सर्व जीवो सर्व स्थानके अनन्तीवार जन्म्या छे अने मृत्यु पाम्या छे. ॥ २३ ॥

तं *किं पि नत्थि ठाणं, लोए वालग्गकोडिमित्तं पि ।
जत्थ न जीवा बहुसो, सुह-दुक्खपरंपरं पत्ता ॥ २४ ॥

लोकने विषे वालना अग्रभागना असंख्यातमा भाग जेटलुं पण एवं कोइ स्थान नथी के ज्यां जीवो घणी वार सुख दुःखनी परम्पराने न पाम्या होय. अर्थात् जीवो सर्व स्थानमां सुख दुःखनी परम्परा पाम्या, पण कर्म-क्षयनी परम्परा पाम्या नहीं! ॥ २४ ॥

संवाओ रिद्धीओ, पत्ता सव्वे वि सयणसंबंधा ।
संसारे ता विरमसु तत्तो जइ सुणसि अप्पाणं ॥ २५ ॥

हे जीव ! संसारने विषे अनादिकालथी भ्रमण क-

* तत् किमपि नास्ति स्थानं लोके वालाग्रकोटिमात्रमपि । यत्र न जीवा बहुषः सुख-दुःखपरम्परां प्राप्ताः ॥ २४ ॥ + सर्वा ऋद्धयः प्राप्ताः सर्वेऽपि स्वजनसम्बन्धाः । संसारे तस्माद् विरम ततो यदि जानास्यात्मानम् ॥ २५ ॥

(૧૭)

રતાં તેં દેવ અને મનુષ્યાદિની સર્વ સમૃદ્ધિ—સંપદા પામી,
 અને સર્વની સાથે મા બાપ બહેન બન્ધુ સ્ત્રી વિગેરે સમગ્ર
 પ્રકારના સગપણ અનન્તીવાર પામ્યો, પણ તેમાં તારી
 હજુ સુધી સિદ્ધિ થઈ નહીં. માટે પરિણામે દુઃખકર તે
 સમૃદ્ધિ અને સગપણોમાં મોહ માયા રાખ નહીં. અને
 આત્મસ્વરૂપને જાણવા ઇચ્છતો હોય તો સંસારથી વિરામ
 પામ—સંસારથી વિરક્ત થા, કે જેથી ભવભ્રમણા ટક્કી
 અક્ષયસુખ મળે. ॥ ૨૫ ॥

ૐગો બંધઈ કમ્મં, ૐગો વહ-બંધ-મરણ-વસણાઈ ।
 વિસહઈ ભવમ્મિ ભમહઈ, ૐગુ ચ્ચિઅ કમ્મવેલવિઓ ૨૬

આ જીવ એકલો જ કર્મબંધ કરે છે, અને વધ બન્ધ
 મરણ અને આપત્તિ એકલો જ સહન કરવી પડે છે,
 પણ જે સ્ત્રી-પુત્રાદિને માટે તેં અનેક પ્રકારના પાપારંભ
 કર્યા તે કોઈ તારી વેદનાનો ભાગ લેવા આવશે નહીં.
 વઠ્ઠી કર્મથી ઠગાયેલો એવો આ જીવ એકલો જ સંસારમાં
 ભટક્યા કરે છે, પણ જો વીતરાગના વચન ઉપર શ્રદ્ધા

* ૐગો બધ્ધાતિ કર્મ, ૐગો વધ-બન્ધ-મરણ-વ્યસનાનિ ।

વિષહતે ભવે ભ્રામ્યતિ, ૐક ૐવ કર્મવચ્ચિતઃ ॥ ૨૬ ॥

અ.વૈ. ૨

(૧૮)

રાखी ધર્મમાં આસક્ત થાય તો સંસારના બન્ધન-છેદ-
નાદિ દુઃખોથી છૂટે. ॥ ૨૬ ॥

*અન્નો ન કુણ્ણ અહિંસં, હિંસંપિ અપ્પા કરેહ્ ન હુ અન્નો ।
અપ્પકર્યં સુહ-દુઃખં, મુંજસિ તા કીસ દીણમુહો ? ૨૭

હે જીવ ! તું એમ ધારેછે કે-અમુક માણસે મારું
બગાડ્યું, અને ફલાણાયે સુધાર્યું; એમ ધારી રાગ-દ્વેષ
કરે છે. પણ આ જગત્માં તારું કોઈ બગાડનાર યા સુ-
ધારનાર નથી, તું પોતે જ તારું હિત યા અહિત કરેછે,
અને તું પોતે જ સારાં નરસાં કર્મ કરી સુખ-દુઃખને
ભોગવે છે; બીજો કોઈ હિતાહિત કરતો નથી, તો પછી
શા માટે દયામણું મુખ કરે છે?, અને બીજાઓના દોષ
દેખે છે ? ॥ ૨૭ ॥

बहुंआरंभविदत्तं, वित्तं विलसन्ति जीव ! सयणगणा ।
तज्जणियपावकम्मं, अणुहवसि पुणो तुमं चेव ॥ २८ ॥

* અન્યો ન કરોલ્હિતં, હિતમપ્યાત્મા કરોતિ નૈવાઽન્યઃ ।

આત્મકૃતં સુખ-દુઃખં, મુદ્ધે તતઃ કસ્યાદૂ દીનમુખઃ ? ॥ ૨૭ ॥

+ बहुारम्भाऽर्जितं, वित्तमनुभवन्ति जीव ! स्वजनगणाः ।

तज्जनितपापकर्म, अनुभवसि पुनस्त्वमेव ॥ २८ ॥

(१९)

हे जीव ! तें खेती व्यापारादि अनेक प्रकारना आरंभ करी, कूड कपट प्रपंचादि अनेक प्रकारना अनर्थो करी, नीचसेवादि अनेक प्रकारनां अकार्यो करी, अने परदेशभ्रमणादि अनेक प्रकारनां जोखम खेडी महा परिश्रमे धन उपार्जन कर्युं; परन्तु ते धनने स्वजन—सगा संबन्धीओ विलसे छे—भोगवे छे, एटले ते धननुं फळ तो तेओ भोगवे छे !; पण ते द्रव्य उपार्जन करतां अनेक प्रकारनां पापकर्मो तो तारे ज भोगववां पडे छे, तेओ कोइ भोगववा आवता नथी. माटे हे आत्मन् ! कांइक समज. बीजाओने माटे पापना पोटला बांधी दुःखी न था, अने न्यायथी धन उपार्जन करी यथाशक्ति धर्म-कार्योमां तेनो व्यय कर, के जेथी तारो परिश्रम फली-भूत थाय. ॥ २८ ॥

अह दुःखिखाइं तह भुखिखाइं जह चिंतियाइं डिंभाइं।
तह थोवंपि न अप्पा, विचिंतिओ जीव ! किं भणिमो ? ॥

हे जीव ! तें मूढ बनी अरे ! आ मारा बाळक दु-

* अथ दुःखितास्तथा बुभुक्षिता यथा चिन्तिता डिम्भाः ।

तथा स्लोकमपि नात्मा, विचिन्तितो जीव ! किं भणामः ? ॥ २९ ॥

(२०)

स्वीया छे, भूख्या छे, वस्त्र रहित छे' इत्यादि रात्रि-
दिवस चिन्तवन कर्युं, तेओने पडतीं अगवडो टाळवा
इलाजो लीधा. पण तें तारा आत्मानી थोडी पण
चिन्ता करी नहीं के में मारा आत्मानुं शुंसार्थक कर्युं ?
थोडी पण आत्मानी चिन्ता करी होत तो सुखी थात,
केवल रात्रि-दिवस परभावमां ज मग्न रह्यो. तुं मूढ बन्यो
छे !, तने केटलो उपदेश आपीए ?-वधारे शुं कहीए ?
क्षणभंगुरं शरीरं, जीवो अन्नो अ सासयस्वरूपो ।

कम्मवसा संबंधो, निब्वंधो इत्थ को तुज्झ ? ॥ ३० ॥

हे जीव ! आ शरीर क्षणभंगुर छे-क्षण विनाशी
छे-अशाश्वतुं छे, अने आत्मा तेथी जुदो शाश्वत स्वरूप
छे-अविनाशी छे. कर्मना वशथी तारो तेनी साथे सं-
बन्ध थयो छे, तो पछीं ताराथी विरुद्ध धर्मवाळा एवा
आ शरीरमां तारी शी मूच्छा छे ? , शरीर उपरथी मम-
त्वभाव त्यागी आत्मस्वरूपमां रमण कर. ॥ ३० ॥

कंह आयं कह चलियं, तुमपि कह आगओ कहं गमिही ? !

* क्षणभङ्गुरं शरीरं, जीवोऽन्यश्च शाश्वतस्वरूपः ।

कर्मवशात् सम्बन्धो, निर्वन्धोऽत्र कस्त्व ? ॥ ३० ॥

+ कुत आगतं कुत्र चलितं, त्वमपि कुत आगतः कुत्र गमिष्यसि ? ।

(૨૧)

અંશુનંપિ ન યાણહ, જીવ ! કુડુંબં કઓ તુજ્ઞ ? ॥૩૧॥

આત્મન્ ! જેના ઉપર તારો ઘળો મોહ છે—ઘળી પ્રીતિ છે તે માત પીતા પત્ની પુત્ર વિગેરે કુડુંબ કયાથી આવ્યું ?, અને ક્યાં ગયું ? તું પણ કઈ ગતિમાંથી આવ્યો ?, અને ક્યાં જઈશ ? આ પ્રમાણે કુડુંબની તને અને તારી કુડુંબને સ્વરૂપ પણ નથી; તો પછી તારું એ કુડુંબ ક્યાંથી ?, અને તું કુડુંબનો ક્યાંથી ?; કે જેથી તું ‘મારું કુડુંબ મારું કુડુંબ’ કરતો ભટકે છે ? ॥૩૧॥

ક્ષણભંગુરે શરીરે, મણુઅભવે અબ્ધપડલસારિચ્છે ।
સારં ઇત્તિયમેત્તં, જં કીરઈ સોહળો ધમ્મો ॥ ૩૨ ॥

આ ક્ષણભંગુર શરીરમાં, અને વાદલાંના ગોડાની જેમ જલદી વિનાશ પામતા આ મનુષ્યભવમાં સાર માત્ર ઇટલો જ છે કે—સુંદર અને દોષરહિત વીતરાગ ધર્મનું સેવન કરીએ. માટે હે જીવ ! વીતરાગધર્મનું સેવન કર, તે વિના બીજો કાંઈ આ સંસારમાં સાર નથી ॥ ૩૨ ॥

* અન્યોન્યમપિ ન જાનીથો, જીવ ! કુડુંબં કુતસ્તવ ? ॥ ૩૧ ॥

+ ક્ષણભંગુરે શરીરે, મનુજભવેઽપ્રપટલસદૃષ્ઠે ।

સારમેતાવન્માત્રં, યત્કિયતે શોભનો ધર્મઃ ॥ ૩૨ ॥

(૨૨)

જન્મદુઃખં જરાદુઃખં, રોગા ય મરણાણિ ય ।

અહો ! દુઃખો હુ સંસારો, જત્થ કીસન્તિ જંતુણો ॥૩૩॥

હે જીવ ! આ જગત્માં જન્મનું દુઃખ, ઘડપણનું દુઃખ, અનેક પ્રકારનાં રોગોનાં દુઃખ, તથા અનેક પ્રકારનાં મરણનાં દુઃખ છે. અરે ! આ સંસાર खरेखर દુઃખમય છે, જેની અંદર પ્રાણીઓ અનેક પ્રકારના ક્લેશો ભોગવી રહ્યા છે. આવા જન્મ-મરણાદિ અનેક પ્રકારનાં દુઃખો અનુભવતા છતાં તેમાં આસક્ત થઈ રહ્યા છે એ મહા આશ્ચર્ય છે ! ॥ ૩૩ ॥

જાવ ન ઇન્દ્રિયહાણી, જાવ ન જરરવસ્ત્રસી પરિપ્પુરઈ ।

જાવ ન રોગવિઆરા, જાવ ન મચ્ચુ સમુલ્લિઅઈ ॥૩૪॥

હે જીવ ! જ્યાં સુધી ઇન્દ્રિયો ક્ષીણ થઈ નથી, જ્યાં સુધી જરા રૂપી રાક્ષસી વ્યાપી નથી, જ્યાં સુધી રોગ-વિકારો પ્રગટ થયા નથી, અને જ્યાં સુધી કાળના પા-

* જન્મદુઃખં જરાદુઃખં, રોગાશ્ચ મરણાણિ ચ ।

અહો ! દુઃખો હિ સંસારો, યત્ર ક્લિશ્યન્તે જન્તવઃ ॥ ૩૩ ॥

+ યાવદ્ નેન્દ્રિયહાનિર્યાવન્ન જરારાક્ષસી પરિપ્પુરતિ ।

યાવદ્ ન રોગવિકારા, યાવદ્ ન મૃત્યુઃ સમુચ્છિષ્યતિ ॥ ૩૪ ॥

(२३)

शमां सपडायो नथी त्यां सुधीमां वीतराग धर्मनुं सेवन
करी ले—जेम बने तेम जलदीथी धर्मसाधन करी ले. ॥३४॥

जैह गेहम्मि पलित्ते, कूवं खणिउं न सक्कए कोइ ।
तह संपत्ते मरणे, धम्मो कह कीरण ? जीव ! ॥३५॥

जेम घरमां चोतरफथी आग लागे त्यारे कूवो खोदी
पाणी काढी बळता घरने ओलववा कोइ पण समर्थ न
थाय—अर्थात् आग लागे त्यारे कूवो खोदवो नकामो छे;
तेम हे आत्मन् ! तने मरणकाळ प्राप्त थशे त्यारे तुं धर्म-
साधन केवी रीते करी शकीश ?, माटे जरा विचार कर !,
अने विषय—कषायथी विरक्त थइ धर्मनुं शरण करी ले
के जेथी मरण समये पश्चात्तापनो वखत न आवे. ॥३५॥

रूवमसासयमेयं, विज्जुल्लयाच्चलं जए जीअं ।
संझाणुरागसरिसं, खणरमणीअं च तारुणं. ॥ ३६ ॥

हे जीव ! आ शरीरनुं सौन्दर्य अस्थिर छे, जगत्मां

* यथा गेहे प्रदीप्ते, कूपं खनितुं न शक्नोति कोऽपि ।

तथा संप्राप्ते मरणे, धर्मः कथं क्रियते ? जीव ! ॥ ३५ ॥

+ रूपमशाश्वतमेतद्, विद्युल्लयाच्चलं जगति जीवितम् ।

सन्ध्यानुरागसदृशं, क्षणरमणीयं च तारुण्यम् ॥ ३६ ॥

(૨૪)

જીન્દગી વીજલીના જેવી ચંચલ છે, અને જુવાની સાયં-કાલના પંચવર્ણ રંગ જેવી ક્ષણમાત્ર રમણીય છે; માટે તે અસ્થિર ચંચલ અને ક્ષણભંગુર ભાવોનો સેવક ન બનતાં પ્રભુસેવામાં દત્તચિત્ત થા. ॥ ૩૬ ॥

गैयकण्णचंचलाओ, लच्छीओ तिअसचावसारिच्छं ।
विसयसुहं जीवाणं, बुज्झसु रे जीव ! मा मुज्झ ॥ ३७ ॥

हे आत्मन् ! लक्ष्मीओ हाथीना कान જેવી ચંચલ છે, અને વિષયસુખ ઇન્દ્રધનુષ્ય જેવું ક્ષણ ભંગુર છે; માટે જરા જાણ થા-બોધ પામ, મૂર્ખ બની મોહમૂઢ ન થા. ॥ ૩૬ ॥

जैह संज्ञाए सउणा-ण संगमो जह पहे अ पहिआणं ।
सयणाणं संजोगो, तहेव खणभंगुरो जीव ! ॥ ३८ ॥

हे जीव ! जेम अनेक प्रकारना पक्षीओ भिन्न भिन्न दिशाएथी आवीने एकठां थाय છે, અને સવાર થતાં પોત-પોતાને મનગમતે સ્થળે ચાલ્યા જાય છે. તથા રસ્તામાં

* गजकर्णचंचला लक्ष्म्यस्त्रिदशचापसदक्षम् ।

विषयसुखं जीवानां, बुध्यस्व रे जीव ! मा मुह्य ॥ ३७ ॥

+ यथा सन्ध्यायां शकुनानां सङ्गमो यथा पथि च पथिकानाम् ।

खजनानां संयोगस्तथैव क्षणभङ्गुरो जीव ! ॥ ३८ ॥

(૨૫)

ભિન્ન ભિન્ન મુસાફરો એકઠા થાય છે, અને થોડો વખત વિશ્રાન્તિ લઈ પોતપોતાને રસ્તે પડે છે. તેમ આ સંસારમાં સગાં-સંબન્ધીઓનો સંબન્ધ ક્ષણભદ્રુર છે, તેઓ પોતપોતાના કર્મને અનુસારે ભિન્ન ભિન્ન ગતિમાંથી આવી એકઠા થયા છે, અને કર્મને અનુસારે સુખ-દુઃખ ભોગવી આયુષ્ય પૂર્ણ થતાં પોતપોતાને યોગ્ય ગતિમાં ચાલ્યા જશે. તો પછી શા માટે તેઓમાં મમત્વ રાખી ધર્મનો સત્ય માર્ગ ભૂલી સંસારમાં બાવરો થઈ ભટકે છે? ॥૩૮॥

નિ*સાવિરામે પરિભાવયામિ,
 ગેહે પલિત્તે કિમહં સુયામિ ।
 હજ્જન્તમપ્પાણમુવક્ખયામિ,
 જં ધમ્મરહિઓ દિઅહા ગમામિ ॥ ૩૯ ॥

હે જીવ ! તારે પાછલી રાત્રે જાગૃત થઈ નિર્મલ ચિત્તે વિચારવું જોઈએ કે—“આ બધા અમૂલ્ય દિવસો ધર્મ વિના ફોગટ કેમ ગુમાવું છું !, અને આ શરીરરૂપી ઘર વૃદ્ધાવસ્થા, અનેક પ્રકારના રોગો, અને વ્યાધિરૂપી

* નિસાવિરામે પરિભાવયામિ, ગેહે પ્રતીત્તે કિમહં સ્વપિમિ ।

દહન્તમાત્માનમુપેક્ષે, યદ્ ધર્મરહિતો દિવસાનુ ગમયામિ ॥ ૩૯ ॥

(૨૬)

અગ્નિથી બઢવા માંઙ્યું છે છતાં તેમાં હું કેમ સૂઈ રહ્યો છું?, અને તેમાં બઢતા આત્માની શા માટે ઉપેક્ષા કરું-છું?” । આ પ્રમાણે વિચારી શ્રીવીતરાગ ધર્મનું આચરણ કરી દિવસો સફળ કર, અને પ્રમાદ ત્યાગી આત્મસાધન કરી લે. ॥ ૩૯ ॥

જા૞ જા વચ્ચઈ રયણી, ન ય સા પઢિનિયત્તઈ ।

અહમ્મં કુળમાણસ્સ, અહલા જન્તિ રાઈઓ ॥ ૪૦ ॥

જે જે રાત્રિ-દિવસ જાયછે તે પાછા આવતા નથી. ધર્મને નહીં કરનાર પ્રાણીના રાત્રિ-દિવસો નિષ્ફળ જાય છે. જેટલો સમય ધર્મકરણીમાં જાય છે તેટલો જ સફળ થાય છે, માટે હે જીવ ! ધર્મકરણી વિનાના તારા દિવસો પશુની જેમ નિષ્ફળ જાય છે તેનો વિચાર કર, અને જાગ્યા ત્યાંથી સવાર ગણી ધર્મકરણીમાં દત્તચિત્ત થા, કે જેથી દુર્લભ મનુષ્યભવ સાર્થક થાય. ॥ ૪૦ ॥

જસ્સઽત્થિ મચ્ચુણા સવ્વં, જસ્સ અત્થિ પલાયણં ।

* યા યા વ્રજતિ રજની, ન ચ સા પ્રતિનિવર્તતે ।

અધર્મે કુર્વતોઽફલા યાન્તિ રાત્રયઃ ॥ ૪૦ ॥

+ યસ્યાઽસ્તિ મૃત્યુના સહ્યં, યસ્યાઽસ્તિ પલાયનમ્ ।

(२७)

जो जाणे न मरिस्सामि, सो हु कंखे सुए सिया ॥४१॥

जेने मृत्युनी साथे भाइबन्धी होय ते कदाच एम विचारे के—मृत्युने समजावीने पण थोडो वखत रोकी राखीश, अने धर्मसाधन करी लइश. परन्तु हे जीव ! मृत्यु तो तारो कट्टर दुश्मन छे, तो पछी ‘काले धर्म-साधन करीश’ ए प्रमाणे शा माटे ‘काल’नो भरोसो राखी प्रमादमां दिवसो गुमावे छे ?, ‘काल’ कोणे दीठी छे ?, आवती काल सुधी जीवीश तेनी शी खात्री ?; माटे आजे ज धर्म करवाने उद्यत था । वळी जेने मृत्यु थकी न्हासी जवानुं सामर्थ्य होय ते कदाच विचारे के पर्वत गुफामां अथवा एवा कोइ निर्भय स्थानमां पलायन करी जइश, अने कालना सपाटामांथी छटकी जइश !, पण हे आत्मा ! तारी एवी शक्ति नथी के तुं मृत्युथी बची जाय. क्रूर काल ओचितो छापो मारशे त्यारे शुं करीश ?, माटे भविष्य उपर आधार राख नहीं, अने जे धर्मसाधन करवानुं छे ते आजे ज करी ले. वळी जे जाणतो होय के मारे मरवानुं नथी, ते कदाच एवी

* यो जानाति न मरिष्यामि, स खलु काहेत श्वः स्यात् ॥ ४१ ॥

(૨૮)

इच्छा राखे के—आजे नहीं तो काले धर्मसाधन करीश,
तो ते युक्त छे. परन्तु तारे अवश्य मरवानुं तो छे ज,
तो पछी आगामी काल उपर शा माटे भरोंसो राखे छे ? ।

कोइनी मृत्यु साथे मित्रता नथी, कोइ मृत्युना
सपाटामांथी न्हासी शके तेम नथी, तेम दरेकने मरवानुं
अवश्य छे; तो पछी हे आत्मा ! तुं भविष्य उपर भरोंसो
राख नहीं, जे धर्मकरणी करवानी होय ते प्रमाद त्यागी
आजे ज करी ले. ॥ ४१ ॥

दंङ्कलिअं करित्ता, वच्चन्ति हु राइओ य दिवसा य ।
आउं संविल्लन्ता, गया वि न पुणो नियत्तन्ति ॥४२॥

जेम लोको फाळका रूपे रहेला सुतरने दंड उपर
चडावी उकेले छे, तेम रात्रि—दिवस आयुष्य रूपी सुत-
रने मनुष्यभवादिरूप दंड उपर चडावी उकेली रह्या छे—
प्रति दिवस आयुष्य ओछું થતું જાય છે, અને ગયેલા
રાત્રિ—દિવસ પાછા આવવાના નથી, ॥ ૪૨ ॥

* દળ્કલિતં કૃત્વા, વ્રજન્તિ સર્વ રાત્રયશ્ચ દિવસાશ્ચ ।

આયુઃ સંવિલ્યન્તો, ગતા અપિ ન પુનર્નિવર્તન્તે ॥ ૪૨ ॥

(२९)

जहेह सीहो व मियं गहाय,
मच्चू नरं णेइ ह्नु अंतकाले ।
न तस्स माया न पिया न भाया,
कालम्मि तम्मिसहरा भवन्ति ॥ ४३ ॥

जेम सिंह टोळामांथी मृगलाने पकडी लइ जायछे,
तेम अन्तकाले मृत्यु मनुष्यने पकडी लइ जाय छे. ते
वखते माता पिता के भाइ कोइ पण एक क्षणमात्र पण
रक्षण करवाने समर्थ थतुं नथी. सहु कोइ देखतां काळ
लइ जायछे, अने सगां संबन्धीओ बेसी रहेछे; पण कोइ
मरण समये मरणना भागी थता नथी. ॥ ४३ ॥

जीअं जलबिंदुसमं, संपत्तीओ तरंगलोलाओ ।
सुमिणयसमं च पिम्मं, जं जाणसु तं करिज्जासु ॥४४॥

आ जीन्दगी डाभना अग्रभाग उपर रहेला जलना
बिन्दु समान अस्थिर छे. संपत्तिओ समुद्रना कलोल
जेवी चंचळ छे, एटले के एक ठेकाणेथी बीजे ठेकाणे

* यथेह सिंह इव मृगं गृहीत्वा, मृत्युर्नरं नयति खल्वन्तकाले ।

न तस्य माता न पिता न भ्राता, काले तस्मिन् अंशधरा भवन्ति ॥४३॥

+ जीवितं जलबिन्दुसमं, सम्पत्तयस्तरङ्गलोलाः ।

खल्वसमं च प्रेम, यद् जानीयास्तत् कुरुष्व ॥ ४४ ॥

(૩૦)

જલદી જતી રહેછે. અને સ્ત્રી-પુત્રાદિ ઉપરનો પ્રેમ સ્વપ્ન સમાન છે, ઇટલે કે ક્ષણમાત્રમાં નાશ પામે છે. હે જીવ ! આ પ્રમાણે જો તું खरा अन्तःकरणથી જાણતો હોય તો જાણ્યા પ્રમાણે વર્તન કર—જે કાંઈ ધર્મકરણી કરવી ઘટે તે કર, અને શ્રીજિનેન્દ્રના ધર્મને સાચો જાણી તેને વિષે ઉદ્યમ કર. ॥ ૪૪ ॥

સંસારાગ-જલબુદ્બુઓવમે,
જીવિણ ય જલબિંદુચંચલે ।
જુવણે ય નદીવેગસન્નિભે,
પાવજીવ ! કિમિયં ન બુઝ્ઝસે ? ॥ ૪૫ ॥

સન્ધ્યા સમયના રંગ, જલના પરપોટા, અને ડાઘ ઉપર રહેલા જલના બિન્દુ સમાન આ જીન્દગી ચંચલ છે—સન્ધ્યા સમયના લાલ પીઠા લીલા વિગેરે રંગો ઘડી બેઘડીમાં નાશ પામે છે, પાણીના પરપોટા થોડા જ વખતમાં હતા નહોતા થઈ જાય છે, અને ડાઘના અગ્ર-

* સન્ધ્યારાગ-જલબુદ્બુઓવમે, જીવિતે ચ જલબિન્દુચંચલે ।

યૌવને ચ નદીવેગસન્નિભે, પાવજીવ ! કિમિદં ન બુઝ્ઝસે ? ॥ ૪૫ ॥

(૩૧)

ભાગ ઉપર રહેલું પાણીનું ટીપું થોડી વારમાં જ નાશ પામે-
છે, તેમ આ જીન્દગી ચંચલ છે, અસ્થિર છે, અને થોડી
વારમાં જ નાશ પામે તેવી છે. વઢી આ યૌવન નદીના
પૂરના વેગ સમાન જતાં વાર ન લાગે તેવું છે, અર્થાત્
ક્ષણિક છે. તો પણ હે પાપી જીવ ! આ સર્વ ક્ષણિક
જાણતો છતાં કેમ હજુ સુધી બુઝતો નથી ? ॥ ૪૫ ॥

અન્નતથ સુઆ અન્નતથ, ગેહિણી પરિઅણોવિ અન્નતથ ।
ભૂઅબલિવ કુડુંબં, પક્ષિસ્તં હયકયન્તેણ ॥ ૪૬ ॥

ભૂત-પ્રેતાદિને નાખેલા વઢી-બાકલા જેમ છિન્ન-
ભિન્ન થઈ જાય છે-ભિન્ન ભિન્ન વિખરાઈ જાય છે;
તેમ ક્રૂર યમદેવે તારા પુત્રોને અન્યગતિમાં ફેંકી દીધા,
તારી પ્રાણપ્રિયાને કોઈ બીજી ગતિમાં મૂકી દીધી, અને
તારા કુડુંબ-કબીલાને કોઈ બીજે સ્થળે નાખી દીધા,
આ પ્રમાણે યમદેવે બધાને વેર-વીરેર કરી નાખ્યા-
ભિન્ન ભિન્ન ગતિમાં ફેંકી દીધા !. અર્થાત્ મન્ત્ર સાધન

* અન્યત્ર સુતા અન્યત્ર, ગેહિની પરિજનોઽપ્યન્યત્ર ।

ભૂતબલિરિવ કુડુંબં, પ્રક્ષિતં હતકૃતાન્તેન ॥ ૪૬ ॥

(૩૨)

કરવાવાળા પુરુષો જેમ બઢી-બાકઢા ભિન્ન ભિન્ન જ-
ગ્યાં ફેંકે છે, તેમ યમદેવ દેખતાં દેખતા સર્વ કુટુંબને
ભિન્ન ભિન્ન ગતિમાં નાચી દે છે. માટે હે જીવ ! તેઓ
ઉપર છોટો મમત્વભાવ ત્યાગી આત્મસાધન કરવાને
ઉદ્યમવંત થા. ॥ ૪૬ ॥

*જીવેણ ભવે ભવે, મિલ્હિયાઈ દેહાઈ જાઈ સંસારે ।
તાણં ન સાગરેહિં, કીરઈ સંઘા અણંતેહિં ॥ ૪૭ ॥

આ જીવે સંસારમાં ભવોભવને વિષે જેટલા દેહ કર્યા
તેની જો ગણત્રી કરવા બેસીએ તો અનન્ટા સાગરોપમ
જેટલો કાઢ ચાલ્યો જાય તો પણ ગણત્રી કરી શકીએ
નહીં !. અર્થાત્ આ જીવે ભવોભવમાં ભટકી ભટકી
અનન્ટા દેહ કરીને મૂકી દીધા છે. તો પછી હે આત્મા !
આવા ક્ષણભંગુર અને અશુચિથી ભરેલા શરીર ઉપર શા
માટે મૂર્છા રાખે છે ?, હવે તો આવા વિનાશી શરીર ઉપ-
રથી મૂર્છા ઉતારી અશરીરી થવાને પ્રયત્નશીલ થા. ॥૪૭॥

* જીવેન ભવે ભવે, મેલિતાનિ દેહાનિ યાનિ સંસારે ।

તેષાં ન સાગરૈઃ, ક્રિયતે સંઘ્યાઽનન્તૈઃ ॥ ૪૭ ॥

(૩૩)

નયૈનોદયંપિ તાસિં, સાગરસલિલાઓ બહુચરં હોઈ ।
ગલિયં રૂઝમાણીણં, માઝુણં અન્નમન્નાણં ॥ ૪૮ ॥

હે આત્મા ! અન્ય અન્ય ભવમાં થયેલી ભિન્ન ભિન્ન માતાઓ, કે જેઓ તારી વિપત્તિ દુઃખ અને મરણને લીધે રુદન કરતી હતી તે માતાઓના નેત્રના આંસુનું પરિમાણ કરવા બેસીએ તો સમુદ્રના પાણીથી પણ અતિશય અધિક થઈ જાય !. અરે જીવ ! તેં અનન્તી માતાઓ કરી, અને તે બધીને રોતી કકલતી મૂકી આ ભવમાં આવ્યો છે, માટે હવે પરમાર્થનો વિચાર કર, અને ફરીથી માતા ન કરવી પડે, અને જન્મ જરા તથા મરણના ફેરામાં ન મટકવું પડે તેને માટે ધર્મકરણીમાં પ્રયત્નશીલ થા. ॥ ૪૮ ॥

જં નૈરણ નેરહયા, દુહાઈ પાવન્તિ ઘોરઽણંતાઈ ।
તત્તો અણંતગુણિયં, નિગોઅમજ્ઞે દુહં હોઈ ॥ ૪૯ ॥

* નયનોદકમપિ તાસાં, સાગરસલિલાદ્ બહુતરં ભવતિ ।

ગલિતં રુદતીનાં, માતૃણામ્ અન્યાન્યાસામ્ ॥ ૪૮ ॥

+ યદ્ નરકે નૈરથિકા, દુઃખાનિ પ્રાપ્તુવન્તિ ઘોરાઽનન્તાનિ ।

તત્તોઽનન્તગુણિતં, નિગોદમધ્યે દુઃખં ભવતિ ॥ ૪૯ ॥

મ. વૈ. ૩

(३४)

तँम्मिवि निगोअमज्झे, वसिओ रे जीव ! कम्मवसा ।
विसहन्तो तिव्वदुक्खं, अणंतपुग्गलपरावत्ते ॥५०॥

नरकमां नारकी जीवो अनन्तां घोरदुःख पामेछे,
ते नरकनां दुःखथी पण अनन्तां अधिक दुःखो निगो-
दमां भोगववां पडे छे—निगोदमां अनन्ता जीवोने रहे-
वानुं एक ज शरीर होवाथी घणा सांकडा स्थानमां रही
समये समये जन्म—मरणादिनां अनन्तां दुःखो जीवने
भोगववां पडेछे. ॥ ४९ ॥

रे जीव ! आवी भयंकर निगोदमां पण विविध कर्मेने
वश थइ तुं अनन्त पुद्गल परावर्त सुधी घोर दुःखोने
सहन करतो वस्यो, तें निगोदनां असह्य दुःखो अनन्तीवार
भोगव्यां, माटे हवे तेवां दुःखो न भोगववां पडे ते माटे
वीतरागधर्म आराधवाने तत्पर था. ॥ ५० ॥

निहरीअं कहवि तत्तो, पत्तो मणुअत्तणंपि रे जीव!!
तत्थवि जिणवरधम्मो, पत्तो चिंतामणिसरिच्छो ॥५१॥

* तस्मिन्नपि निगोदमध्ये, उषितो रे जीव ! कर्मवशात् ।

विषहमाणस्तिक्ष्णदुःखं, अनन्तपुद्गलपरावर्तान् ॥ ५० ॥

+ निःसृत्य कथमपि ततः, प्राप्तो मनुजत्वमपि रे जीव ! ।

तत्रापि जिनवरधर्मः, प्राप्तश्चिन्तामणिसदृक्षः ॥ ५१ ॥

(૩૫)

પત્તે વિ તસ્મિ રે જીવ !, કુણસિ પમાયં તુમં તયં ચેવ ।
જેણં ભવંધકૂવે, પુણો વિ પઢિઓ દુહં લહસિ ॥ ૫૨ ॥

હે જીવ ! તું અનેકપ્રકારની અકામનિર્જરાણ કરીને,
તથા નિગોદની ભવસ્થિતિ પૂરી કરીને મહાકષ્ટે ભાગ્ય-
યોગે અતિદુર્લભ એવો મનુષ્ય ભવ પામ્યો; અને તેમાં
પણ ચિન્તામણિરત્ન સમાન મનોવાંછિત સુખ આપ-
નાર શ્રીજિનેન્દ્રધર્મ પામ્યો. આવો ચિન્તામણિ તુલ્ય
ધર્મ પ્રાપ્ત કરીને પણ જો તું પ્રમાદ કરેછે તો ફરીથી
ભવરૂપી અન્ધકૂવામાં પડી જન્મ-મરણાદિ ઘોર દુઃખ
પામીશ-ફરીથી મનુષ્ય ભવ, અને તેમાં પણ જિનધર્મની
પ્રાપ્તિ અતિદુર્લભ છે. માટે હે આત્મા ! નિદ્રા વિકથાદિ
પ્રમાદ ત્યાગી ધર્મકરણીમાં ઉદ્યમશીલ થા. ॥ ૫૧-૫૨ ॥

‡વલદ્ધો જિણધમ્મો, ન ય અણુચિણ્ણો પમાયદોસેણં ।
હા જીવ ! અપ્પવેરિઅ !, સુવહું પરઓ વિસૂરિહિસિ ૫૩

* પ્રાપ્તેઽપિ તસ્મિન્ રે જીવ !, કરોષિ પ્રમાદં ત્વં તમેવ ।

યેન ભવાન્ધકૂપે, પુનરપિ પતિતો દુઃખં લપ્સ્યસે ॥ ૫૨ ॥

+ ઉપલબ્ધો જિનધર્મો, ન ચાઽનુચીર્ણઃ પ્રમાદદોષેણ ।

હા જીવ ! આત્મવૈરિક ! સુવહુ પરતઃ સ્તેત્સ્યસે ॥ ૫૩ ॥

(૩૬)

હે જીવ ! તું મહાભાગ્યયોગે જિનધર્મને પામ્યો, છતાં પ્રમાદદોષથી તં આચર્યો નહીં જેથી खरेखर खेद થાયછે. અરે આત્મવૈરી ! રક્ત સમાન ધર્મ પામવા છતાં ફક્ત પ્રમાદદોષથી નહીં આચરવાથી તને પરલોકમાં ઘણાં દુઃખ સહન કરવાં પડશે, અને તે વખતે તું खेद કરીશ. માટે હવેથી પળ જાગ્યા ત્યાંથી સવાર ગણી, આત્માનો કટ્ટરશત્રુ જે પ્રમાદ તેને ત્યાગી, અપ્રમાદપણે ધર્મ કર. ॥ ૫૩ ॥

सोऽन्ति ते वराया, पच्छा समुवट्ठियम्मि मरणम्मि ।
पावपमायवसेणं, न संचियो जेहि जिणधम्मो ॥ ५४ ॥

જેઓણ મદ, વિષય, કષાય, નિદ્રા, અને વિકથારૂપ મહાદુષ્ટ પ્રમાદને આધીન થઈ જિનધર્મ આદર્યો નથી તે વાપડા રાંક જીવો પછીથી મરણ આવી પહોંચતાં પશ્ચાત્તાપ કરેછે કે—“અરેરે ! અમે કાંઈ ધર્મસાધન કરી શક્યા નહીં, હવે પરલોકમાં શી ગતિ થશે ? . ધર્મ કર્યા વિના પરલોકમાં ક્યાંથી સુખી થઈશું ? , ત્યાં

* शोचन्ते ते वराकाः, पश्चात् समुपस्थिते मरणे ।

पापप्रमादवशेन, न सञ्चितो वैर्जिनधर्मः ॥ ५४ ॥

(૩૭)

અતિભયઢૂકર દુઃખો ભોગવવાં પડશે. અરેરે ! હવે શું કરવું ?” ઇત્યાદિ ઘણો જ શોક કરેછે. માટે હે જીવ ! તું અત્યારથીજ ધર્મકરણી કરી લે, કે જેથી મરણ સમયે પશ્ચાત્તાપ કરવો ન પડે, અને પરલોકમાં કારમાં દુઃખો સહન કરવાં ન પડે. ॥ ૫૪ ॥

* ધી ધી ધી !!! સંસારં, દેવો મરિઝ્ઞ જં તિરી હોઈ ।
મરિઝ્ઞ રાયરાયા, પરિપચ્છ નરયજાલાણ ॥ ૫૫ ॥

જે સંસારમાં મહાસમૃદ્ધિવંત અને અપ્સરાઓના વિલાસો વડે સુખમાં મગ્ન થયેલો દેવ જેવો ઉત્તમ જીવ પળ મરીને તિર્યંચ થાય છે. વઢી જે સંસારમાં છૂંદનો ભોક્તા, ચોસઠ હજાર સુંદરીઓનો સ્વામી, તથા જેની ચોસઠ હજાર યક્ષો અને વત્રીશ હજાર મુકુટવદ્ધ રાજાઓ રાત્રિ-દિવસ સેવા કરી રહ્યા છે, એવો રાજાધિરાજ-મહારાજા ચક્રવર્તી પળ મરીને નરકની જ્વાલા વડે પકવાયછે, અને પરમાધામીઓ કરેલી ભયંકર વેદ-

* ધિગ્ ધિગ્ ધિગ્ !!! સંસારં, દેવો મૃત્વા યત્ તિર્યંગ્ ભવતિ ।

મૃત્વા રાજરાજઃ, પરિપચ્ચતે નરકજ્વાલયા ॥ ૫૫ ॥

(૩૮)

નાઓને સહન કરેછે !, એવા આ સંસારને ધિક્કાર હો!,
ધિક્કાર હો !!! ॥ ૫૫ ॥

જાઈં અણાહો જીવો, દુમસ્સ પુપ્ફં વ કમ્મવાયહો ।
ધણ-ધન્ના-હરણાઈં, ઘર-સયણ-કુડુંબ મિલ્લેવિ ॥ ૫૬ ॥

જેમ પવનના झपाटाથી वृक्षનું पुष्प खरी पड़ेछे, तेम कर्मरूपी पवनने पराधीन थयेलो आ बीचारो अनाथ जीव पोते मेळवेलां धन धान्य घरेणां घर सगा-वहाला अने कुटुम्बने पडता मेली चाल्यो जायछे !. माटे हे आत्मन् ! तुं कर्मरूपी पवनने आधीन छे, तेनो झपाटो लागतां तारे बधुं छोडी चाल्युं जवुं पडशे, ते वखते तारी साथे कांइ पण आवनार नथी. माटे परिणामे जे वस्तु तारी साथे आवनार नथी तेना उपरथी मोह त्यागी, परभवमां पण साथे आवी सुख करनार ज्ञान दर्शन अने चारित्रनुं आराधन कर. ॥ ५६ ॥

* ચાલ્યનાથો જીવો, દુમસ્ય પુષ્પમિવ કર્મવાતહતઃ ।

ધન-ધાન્યા-ઽઽભરણાનિ, ગૃહ-સ્વજન-કુટુમ્બં મુક્ત્વાઽપિ ॥ ૫૬ ॥

(૩૧)

वसियं गिरीसु वसियं, दरीसु वसियं समुद्रमज्जमि ।
रुक्खवग्गेसु य वसियं, संसारं संसरंतेणं ॥ ५७ ॥

हे आत्मन् ! संसारમાં પરિભ્રમણ કરતાં તૈં કેટલી-
એક વાર પર્વતોમાં નિવાસ કર્યો, કેટલીએક વાર તું
ગુફાઓમાં સિંહાદિક રૂપે વસ્યો, કેટલીએક વાર વૃક્ષોના
અગ્રભાગમાં પક્ષીરૂપે નિવાસ કર્યો, આવી રીતે તને
અનેક સ્થળે ભિન્ન ભિન્ન સ્વરૂપે નિવાસ કરવો પડ્યો !.
તારે નિવાસ કરવાને કોઈ પણ એક સ્થાન નથી, તો
પછી ‘મારું મારું’ કરી શા માટે મિથ્યાભિમાન કરેછે ?.
આયુષ્ય પૂરું થતાં કર્મને અનુસારે તારે નિવાસ સ્થાન
બદલવું જ પડશે, માટે મમત્વભાવ ત્યાગી સમભાવમાં
લીન થા, કે જેથી અક્ષય અને નહીં બદલવું પડે તેવું
સ્થાન મળે. ॥ ૫૭ ॥

देवो नेरइओत्ति य, कीड पयंगुत्ति माणुसो एसो ।

* उषितं गिरिषूषितं, दरीषूषितं समुद्रमध्ये ।

वृक्षाग्रेषु चोषितं, संसारं संसरता ॥ ५७ ॥

+ देवो नैरथिक इति च, कीटः पतङ्ग इति मानुष एषः ।

(४०)

रूवस्सी य विरूवो, सुहभागी दुखभागी य ॥५८॥

आ जीव कोइ वखत देव थयो, कोइ वखत नारकी थयो, कोइ वखत तिर्यंचगतिमां कीट-पतङ्ग थयो, ज्यारे कोइ वखत मनुष्य बन्यो. वळी कोइ वखत स्वरूपवान् थयो, अने कोइ वखत कुरूपी थयो. वळी कोइ वखत सुखीयो, अने कोइ वखत दुःखी थइ उदासीन बन्यो. आवी रीते आ संसाररूप नाटकशाळांमां नाटकीयानी पेठे भिन्न भिन्न वेशमां उतरी भिन्न भिन्न भाव धारण कर्या, पण हजु सुधी अविनाशी अने स्थिर आत्मरूप पाम्यो नहीं. माटे हे आत्मा ! ए सर्व वेश अने भावोने विनश्वर अने असत्य जाणी शुद्ध आत्मरमण पामवाने राग-द्वेषनी परिणति दूर कर, के जेथी तेवा वेष धारण करी कलुषित थवुं न पडे. ॥ ५८ ॥

राजत्ति य दमगुत्ति य, एस सवागुत्ति एस वेयविज्ज ।
सामी दासो पुज्जो, खलोत्ति अधणो धणवइत्ति ॥५९॥

* रूपी च विरूपः, सुखभागी दुःखभागी च ॥ ५८ ॥

+ राजेति च द्रमक इति च, एष श्वपाक इति एष वेदवित् ।

स्वामी दासः पूज्यः, खल इति अधनो धनपतिरिति ॥ ५९ ॥

(४१)

नैवि इत्थ कोवि नियमो,

सकम्मविणिविट्ठसरिसकयचिट्ठो ।

अन्नुरूप-वेसो,

नडुव्व परिअत्तए जीवो ॥ ६० ॥ (युग्मम्)

आ जीव कोइ वखत राजा थयो, ज्यारे कोइ वखत भीखारी बनी उदरपूर्ति माटे घेर घेर भटक्यो. कोइ वखत महाक्रूर चंडाल थयो, ज्यारे कोइ वखत वेदनो जाण-कार महाधुरंधर विद्वान् बन्यो. कोइ वखत हजारो मनुष्योनो स्वामी थयो, ज्यारे कोइ वखत सेवक बनी पराधीन थयो. कोइ वखत जगत्ने वन्दनीय थयो, ज्यारे कोइ वखत महा नीच दुर्जन बनी जगत्ने धिक्कारवा योग्य बन्यो. कोइ वखत निर्धन महा-दरिद्री थयो, अने पोतानी आजीविकाने माटे पण विचार थइ पड्यो; ज्यारे कोइ वखत कुबेर भंडारी जेवो बेशूमारधननो स्वामी थयो. ॥ ५९ ॥ आवी रीते आ जीवने कोइ पण नियम ज नथी, कारण के आ संसाररूपी रंगभूमिमां पोताना कर्मने अनुसारे

* नाप्यत्र कोऽपि नियमः, स्वकर्मविनिविष्टसदृशकृतचेष्टः ।

अन्योन्यरूप-वेशो, नट इव परिवर्तते जीवः ॥ ६० ॥

(४२)

भिन्न भिन्न रूप अने वेषने धारण करी आ जीव भिन्न भिन्न चेष्टा करतो भटक्या करे छे. माटे हे आत्मा ! हवे चेत, तें कर्मने आधीन थइ आ संसाररूपी नाटकमां घणा रूप वेष अने चेष्टाओ करी, पण हजु सुधी तारी सिद्धि थइ नहीं. तो हवे तारी गाढ निद्रामांथी जागृत था, अने जे क्रूरकर्मों तने नचावी रह्याछे तेओनो क्षय करवाने कर्मरहित श्रीवीतरागनुं रटन कर. ॥६०॥

नरएसुं वेअणाओ, अणोवमाओ असायबहुलाओ ।
रे जीव ! तए पत्ता, अणंतखुत्तो बहुविहाओ ॥६१॥

हे जीव ! तें साते नरकोमां, जेनी उपमा नथी एवी दुःखथी भरपूर घणा प्रकारनी वेदनाओ अनन्ती वार भोगवी, तो पण हजु सुधी तारी शुद्धि ठेकाणे आवी नहीं !. माटे हे मन्दमते ! हवे पाप करतां डर राख, कारण के ते पापनां फळ तारे ज भोगववां पडशे. ॥६१॥
देवत्ते मणुअत्ते, पराभिओगत्तणं उवगएणं ।

* नरकेषु वेदना, अनुपमा अशातबहुलाः ।

रे जीव ! त्वया प्राप्ता, अनन्तकृत्वो बहुविधाः ॥ ६१ ॥

+ देवत्वे मनुजत्वे, पराभियोगलमुपगतेन ।

(४३)

भीषणदुःखं बहुविधं, अणंतखुत्तो समणुभूअं ॥ ६२ ॥
 तिरियंगइं अणुपत्तो, भीममहावेअणा अणेगविहा ।
 जम्मण-मरणऽरहट्टे, अणंतखुत्तो परिबभमिओ ॥ ६३ ॥

हे जीव ! तें देवभवने विषे तथा मनुष्यभवने विषे परतंत्रताना पाशमां सपडाइ भयंकर घणा प्रकारनुं दुःख अनन्ती वार अनुभव्युं ॥ ६२ ॥ वळी तुं तिर्यंच गतिमां उत्पन्न थयो त्यां अनेक प्रकारनी भयंकर महा-वेदनाओ भोगवी. आवी रीते चारे गतिमां जन्म अने मरण रूपी रेंटने विषे अनन्ती वार भटक्यो. आ जगत्मां एवुं कोइ दुःख नथी के जे दुःख तें सहन कर्युं न होय. आवी रीते अनन्ती वार घोर महाभयानक दुःख तें सहन कर्यां !. माटे हवे धर्मसाधन कर, के जेथी तेवां दुःख भोगववां न पडे. ॥ ६३ ॥

* भीषणदुःखं बहुविधम्, अनन्तकृत्तः समनुभूतम् ॥ ६२ ॥

+ तिर्यग्गतिमनुप्राप्तो, भीममहावेदना अनेकविधाः ।

जन्म-मरणाऽरहट्टे, अनन्तकृत्तः परिभ्रान्तः ॥ ६३ ॥

(૪૪)

જાવૈન્તિ કેવિ દુઃખા, સારીરા માણસા ય સંસારે ।
પત્તો અણંતખુત્તો, જીવો સંસારકંતારે ॥ ૬૪ ॥

જીવે આ સંસાર રૂપી અટવીમાં પરિભ્રમણ કરતાં
જેટલાં કોઈ રોગ વિગેરે શારીરિક દુઃખો છે, અને જેટલાં
ઈષ્ટવિયોગાદિ માનસિક દુઃખો છે, તે સર્વ અનન્તીવાર
ભોગવ્યાં છે ॥ ૬૪ ॥

તંઠ્ઠા અણંતખુત્તો, સંસારે તારિસી તુમં આસી ।
જં પસમેઝં સઘ્વો-દહીણમુદયં ન તીરિજ્ઞા ॥ ૬૫ ॥
આસી અણંતખુત્તો, સંસારે તે છુહાવિ તારિસિયા ।
જં પસમેઝ સઘ્વો, પુગ્ગલકાઓ વિ ન તીરિજ્ઞા ॥ ૬૬ ॥

હે જીવ ! તને નરકભવરૂપ સંસારને વિષે અનન્તી-
વાર એવી તીવ્ર તૃષ્ણાનાં દુઃખ ભોગવવાં પડ્યાં છે કે જે

* યાવન્તિ કાન્યપિ દુઃખાનિ, શારીરાણિ માનસાનિ ચ સંસારે ।

પ્રાપ્તોઽનન્તકૃત્લો, જીવઃ સંસારકાન્તારે ॥ ૬૪ ॥

+ તૃષ્ણાઽનન્તકૃત્લઃ, સંસારે તાદૃશી તવાઽસીત્ ।

યાં પ્રશમયિતું સર્વોદધીનામુદકં ન શક્ત્યાત્ ॥ ૬૫ ॥

† આસીદ્ અનન્તકૃત્લઃ, સંસારે તવ શુષ્કાઽપિ તાદૃશિકા ।

યાં પ્રશમયિતું સર્વ્વઃ, પુદ્ગલકાયોઽપિ ન શક્ત્યાત્ ॥ ૬૬ ॥

(४५)

तृषाने छीपववाने सघळा समुद्रनुं जल पण समर्थ न थाय. अहो ! तुं पराधीन हतो त्यारे तने केवी तीव्र-तृषाने सहन करवी पडी ?, ज्यारे अहीं स्वतंत्रपणे धर्म-निमित्ते-तारा पोताना हितने माटे चोविहारो उपवास छठ के अठम, अथवा छेवटे रात्रिनो ज चोविहार करवानो गुरुमहाराज उपदेश आपेछे त्यारे तने विचार थाय छे ! ॥ ६५ ॥ वळी नरकभवने विषे अनन्तीवार एवी तीव्र क्षुधानी वेदनाओ भोगववी पडी, के जे क्षुधाने शान्त करवाने जगत्ना सर्व पुद्गलो पण समर्थ न थाय, आवी सांभळतां कंपारी छूटे एवी अवर्णनीय क्षुधानी वेदनाओ तें परवशपणे अनन्तीवार अनुभवी, ज्यारे अहीं स्वाधीनपणामां धर्मनिमित्ते-आत्माना कल्याणने माटे उपवास अथवा एकासणुं करवाने पण लांबो विचार करवो पडे छे !. आत्मन् ! नरकने विषे आवी आवी असह्य तृषा अने क्षुधानी वेदनाओ पराधीनपणे तारे सहन करवी पडी, के जे सहन करवा छतां तारी सिद्धि थइ नहीं. पण अत्यारे तुं मनुष्यभव पाम्यो छे, सारासारनो विचार करी शके छे; तो हवे पण रसनेन्द्रियने वश थइ, आवेला अवसरने चूके तो

(૪૬)

તારા જેવો કોણ મૂર્ખ ? માટે સ્વાધીનપણામા જ તપ-
સ્યાદિ કરી આત્માના સહજ ગુણો પ્રગટાવ, કે જેથી
ભયંકર નારકીની વેદનાઓ ભોગવવાનો વખત ન
આવે. ॥ ૬૬ ॥

કૌઝળમળેગાઈ, જન્મ-મરણપરિવટ્ણસયાઈ ।
દુઃખેણ માણુસત્તં, જહ લહહ જહિચ્છિયં જીવો ॥૬૭॥
તં તહ દુલ્લહલંભં, વિજ્જુલ્લયાચંચલં ચ મણુયત્તં ।
ધમ્મમ્મિ જો વિસીયહ, સો કાઝરિસો ન સપ્પુરિસો ૬૮

જીવ અનેકસંકડા જન્મ અને મરણના પરાવર્તનના
ઘણા દુઃખો ભોગવીને મહાકષ્ટે પોતાને ઇષ્ટ એવું મનુષ્ય-
પણું પામે છે ॥ ૬૭ ॥ આવા દસ દૃષ્ટાન્તે દુર્લભ અને
વીજળીના ફ્લવકારા જેવો ચંચલ મનુષ્યભવ પામીને પણ
જે કોઈ ધર્મકૃત્યમાં પ્રમાદ કરે તે કાયર પુરુષ સમજવો,
તે સત્પુરુષોની પંક્તિમાં ગણાવા લાયક થતો નથી. માટે હે

* કૃત્વાઽનેકાનિ, જન્મ-મરણપરિવર્તનશતાનિ ।

દુઃખેન માણુષત્વં, યદિ લભતે યથેચ્છિતં જીવઃ ॥ ૬૭ ॥

+ તત્ તથા દુર્લભલાભં, વિદ્યુલ્લતાચ્ચલં ચ મનુજલમ્ ।

ધર્મે યો વિષીદતિ, સ કાપુરુષો ન સત્પુરુષઃ ॥ ૬૮ ॥

(૪૭)

જીવ ! તું મહાકષ્ટે પૂર્ણ પુણ્યોદયે મનુષ્યભવ પામ્યો છે,
તો તેને સાર્થક કર. ॥ ૬૮ ॥

માણુસસજમ્મે તહિ લલ્હિયમ્મિ,
જિણિંદધમ્મો ન કઓ ય જેણં ।
તુદ્દે ગુણે જહ ધાણુક્કણં,
હત્થા મલેદ્ધા ય અવસ્સ તેણં ॥ ૬૯ ॥

અનન્તા ભવરૂપ સમુદ્રમાં ભટકતાં ભટકતાં કાંઠા-
રૂપ મનુષ્યજન્મ પ્રાપ્ત કરવા છતાં જેણે જિનેન્દ્રપ્રરૂ-
પિત ધર્મ કર્યો નહીં તેને, જેમ ધનુષ્યની દોરી તૂટતાં
ધનુર્ધારી પુરુષને હાથ ઘસવા પડેછે તેમ અવશ્ય હાથ
ઘસવા પડેછે—પશ્ચાત્તાપ કરવો પડેછે. માટે હે આત્મન્ !
તને ધર્મ કરવાને મનુષ્યભવાદિ સામગ્રીઓ મળી છે,
છતાં જો પ્રમાદ કરી તેઓનો ઉપયોગ નહીં કરે, અને
નિર્રથક દિવસો ગુમાવીશ, તો મરણસમયે અતિશય
પશ્ચાત્તાપ થશે. ॥ ૬૯ ॥

* માનુષ્યજન્મનિ તદે લલ્લે, જિનેન્દ્રધર્મો ન કૃતશ્ચ યેન ।

તુદિતે ગુણે યથા ધાનુક્કેણ, હસ્તૌ મલયિતવ્યૌ ચ અવશ્યં તેન ॥૬૯॥

(૪૮)

રે જીવ ! નિસુણિ ચંચલસહાવ,
મિલ્લેવિ ણુ સયલવિ વજ્જભાવ ।

નવભેયપરિગ્ગહવિવિહજાલ,
સંસારિ અત્થિ સહુ ઇંદયાલ ॥ ૭૦ ॥

અરે જીવ ! હિતકર વાક્ય સાંભળ—આ સર્વ ધન્ય ધાન્યાદિ નવપ્રકારના પરિગ્રહનો સમૂહ છે તે તારા આત્મગુણથી વાહ્યભાવ છે, તારા પોતાના ગુણ તો જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર છે. વઢી આ નવ પ્રકારનો પરિગ્રહ ચંચલસ્વભાવી છે—ક્ષણવિનાશી છે, સંસારમાં સર્વ ઇન્દ્ર-જાલ સમાન છે—પરમાર્થે જોતાં અસાર છે. વઢી પરિગ્રહ છોડીને તારે અવશ્ય પરલોકમાં જવું જ પડશે, તો પછી અત્યારથી જ આ સર્વ ચંચલસ્વભાવી વાહ્યભાવ ઉપરથી મોહ ત્યાગી અચલસ્વભાવી તારા આત્મધર્મનો શા માટે આદર નથી કરતો ? ॥ ૭૦ ॥

પિયં-પુત્ત-મિત્ત-ઘર-ઘરણિ-જાય,
ઇહલોહ્ય સવ નિયસુહસહાય ।

* રે જીવ ! નિશ્ચુ ચચ્ચલસ્વભાવાન્, મુક્ત્વાપિ સકલાનપિ વાહ્યભાવાન્ ।

નવભેદપરિગ્રહવિવિધજાલાન્, સંસારેઽસ્તિ સર્વમિન્દ્રજાલમ્ ॥ ૭૦ ॥

+ પિતૃ-પુત્ર-મિત્ર-ગૃહ-ગૃહિણીજાતમ્, ઐહલૌકિકં સર્વં નિજસુખસહાયમ્ ।

(४९)

नैवि अत्थि कोइ तुह सरणि मुख्ख !,

इक्कलु सहसि तिरि-निरयदुक्ख ॥ ७१ ॥

रे मूर्ख आत्मन् ! आ लोकमां तने अतिशय ब-
हाला एवा पिता पुत्र मित्र स्त्री तथा घरना माणसो
विगेरे पोतानो ज स्वार्थ ताकता फरेछे, ते कोइ तारुं
शरण नथी. तेओने माटे कूड-कपट करी तारे एक-
लाने ज तिर्यच अने नरकगतिनां दुःखो सहन करवां
पडशे; अने ते महाभयंकर दुःख वखते कोइ तारुं रक्षण
करवाने आवशे नही. माटे हे मूढ ! हजु कांइक विचार,
अने आश्रवभावमांथी निवृत्त थइ संवरभावमां परि-
णत था, के जेथी परलोक सुधरे. ॥ ७१ ॥

कुसग्गे जह ओसबिंदुए, थोवं चिट्ठइ लंबमाणए ।
एवं मणुआण जीवियं, समयं गोयम ! मा पमायए ७२

प्रभु श्रीमहावीर गौतम स्वामीने उपदेशे छे के-हे
गौतम ! जेम डाभना अग्रभाग उपर लटकी रहेलुं झा-

* नाऽप्यस्ति कोऽपि तव शरणे मूर्ख !, एकाकी सहिष्यसे तिर्यग्-
नरकदुःखानि ॥७१॥ + कुशाग्रे यथाऽवश्यायबिन्दुकः, स्तोकं तिष्ठति
लम्बमानकः । एवं मनुजानां जीवितं, समयं गौतम ! मा प्रमादीः॥
भ. वै. ४

(૫૦)

કલ્હનું ટીપું થોડો જ સમય રહે છે—જોતજોતામા નીચે પડી જાય છે, તેમ મનુષ્યોનું જીવિત પણ જલદી નાશ પામે તેવું છે. માટે એક સમય પણ પ્રમાદ કરીશ નહીં—ધર્મને વિષે નિરન્તર ઉદ્યમ કર, ॥ ૭૨ ॥

સંબુજ્ઞહ કિં ન બુજ્ઞહ, સંબોહી સ્વલ્પ પેષ દુર્લભા ।
નો દૂષણમન્તિ રાહો, નો સુલહં પુનરપિ જીવિયં ૭૩

હે મન્ય પ્રાણીઓ ! તમે બુઝો—સમ્યક્ત્વ રત્ન મેળવવાને ઉદ્યમ કરો, આવો અવસર ફરી ફરીને મળવો મુશ્કેલ છે. સમગ્ર પ્રકારની ધર્મસામગ્રી મળવા છતાં હજુ કેમ પ્રતિબોધ પામતા નથી ?, કારણ કે જેમણે ધર્મકૃત્ય કર્યું નહીં તેમને પરલોકમાં સમ્યક્ત્વ મળવું દુર્લભ છે. ગયેલા રાત્રિ—દિવસો પાછા આવવાના નથી, અને ધર્મ-સાધન કરવાને યોગ્ય જીવિત પાછું મળવું સુલભ નથી, માટે ધર્મ સામગ્રી પામી પ્રમાદ ન કરો, ॥ ૭૩ ॥

* સંબુધ્યધ્વં કિં ન બુધ્યધ્વં, સંબોધિઃ સ્વલ્પ પ્રેક્ષ દુર્લભા ।

નૈવોપનમન્તિ રાત્રયો, નો સુલભં પુનરપિ જીવિતમ્ ॥ ૭૩ ॥

(૫૧)

હહૃંરા બુદ્ધા ય પાસહ, ગબ્મત્થાવિ ચયન્તિ માણવા ।
સેણે જહ વદ્દયં હરે, એવમાલક્ખયમ્મિ તુદ્દહ ॥ ૭૪ ॥

હે પ્રાણીઓ ! તમે જુઓ—કેટલાએક મનુષ્યો ગર્ભમાં જ મરણ પામે છે !, કેટલાએક બાલ્યાવસ્થામાં જ મૃત્યુને શરણ થાયછે, કેટલાએક યુવાવસ્થામાં વહાલા સ્ત્રી-પુત્રા-દિને મૂકી મરી જાયછે, જ્યારે કેટલાએક વૃદ્ધાવસ્થાનાં દુઃખ ભોગવી ભોગવી પગ ઘસતા મરણને આધીન થાય-છે. આવી રીતે જેમ બાજપક્ષી તેતરને ઓર્ચિંતો ફાલી લે છે, તેમ આયુષ્યક્ષય થતાં યમદેવ જીવિતને હરેછે, માટે ક્ષણ માત્ર પણ જીવિતનો વિશ્વાસ નહીં રાખી ધર્મસાધન કરવાને સાવધાન થાઓ. ॥ ૭૪ ॥

તિહ્મયણજણં મરન્તં, દ્ઢ્ઢૂણ નયન્તિ જે ન અપ્પાણં ।
વિરમન્તિ ન પાવાઓ, ધી ધી ! ધિટ્ઠત્તણં તાણં ॥ ૭૫ ॥

જેઓ ત્રણે ભુવનના પ્રાણીઓને મરતા દેખતા છતાં પોતાના આત્માને ધર્મને વિષે જોડતા નથી, અને પાપ

* બાલા વૃદ્ધાશ્ચ પડ્યત, ગર્ભસ્થા અપિ ચ્યવન્તે માનવાઃ ।

શ્યેનો યથા વર્તેકં હરતિ, એવમાયુઃક્ષયે નુચ્યતિ (જીવિતમ્) ॥ ૭૪ ॥

+ ત્રિભુવનજનં મ્રિયમાણં, દ્ઢ્ઢૂ નયન્તિ યે નાત્માનમ્ (ધર્મે) ।

વિરમન્તિ ન પાપાદ્, ધિગ્ ધિગ્ ધૃષ્ટત્વં તેષામ્ ॥ ૭૫ ॥

(૫૨)

થકી વિરામ પામતા નથી, એવા નિર્લજ્જ પુરુષોની ધિટ્ટા-
 ઇને ધિક્કારહો ! ધિક્કાર હો ! ॥ ૭૫ ॥

મા મા જંપહ બહુયં, જે બદ્ધા ચિક્કણેહિ કમ્મેહિં ।
 સવ્વેસિં તેસિ જાયહ, હિઓવણસો મહાદોસો ॥ ૭૬ ॥

અયોગ્ય શિષ્યો ઉપર કૃપાસાગર ગુરુમહારાજને કરુણા
 આવવાથી વારંવાર ઉપદેશ આપતા જોઈ, તે ગુરુ મહા-
 રાજ પ્રતિ યોગ્ય અને વિનયી શિષ્યો કહેછે—પ્રભો ! કૃપા-
 નિધાન ! જેઓ ઘણાં ચીકણાં અને નિકાચિત્ત કર્મો
 બાંધ્યા છે—જેઓ મગશેલીયા પથ્થરની જેમ નહીં પી-
 ગळे એવા કઠણ હૃદયવાળા છે, એવા આ અયોગ્ય પ્રાણીઓને
 વહુ ઉપદેશ ન આપો ન આપો. કારણ કે—તેઓને આપ
 ગમે તેટલો પ્રતિબોધ આપશો તો પણ તેઓ પ્રતિબોધ
 પામવાના નથી, એટલું જ નહીં પણ, સર્પને જેમ જેમ
 દૂધ પાડ્યે તેમ તેમ ફેર વધેછે તેમ અયોગ્ય પ્રાણીઓને
 હિતોપદેશ કેવલ મહાદ્વેષની જ વૃદ્ધિ કરે છે, માટે
 તેવા અયોગ્ય જીવોને ઉપદેશ આપવો વ્યર્થ છે. ॥ ૭૬ ॥

* મા મા જલ્પત્ત બહુકં, યે બદ્ધાચિક્કણૈઃ કર્મભિઃ ।

સર્વેષાં તેષાં જાયતે, હિતોપદેશો મહાદ્વેષઃ ॥ ૭૬ ॥

(૫૩)

ક્રૂણસિ મમત્તં ધન-સયણ-વિહવપમુહેસુ અણંતદુઃખેસુ
સિદિલેસિ આયરં પુણ, અણંતસુખખમ્મિ મુકખમ્મિ ॥

હે જીવ ! અનન્તા દુઃખના હેતુભૂત ધન, સ્ત્રી પુત્રાદિ
સ્વજન, અને વૈભવ વિગેરેને વિષે તું મમત્વભાવ રાખે છે;
જ્યારે અનન્તું સુખ જેમાં છે એવા મહાદુર્લભ મોક્ષને વિષે
આદર શિથિલ કરે છે !. એવો કોણ મૂર્ખ હોય કે જે
દુઃખ આપનારા પદાર્થોમાં આસક્તિ રાખે ?, અને સુખ
આપનારા પદાર્થમાં ઉપેક્ષા રાખે ?, પણ આત્મન્ ! તૈં તો
તેમજ કર્યું !. માટે હજુ તારા અનાદિકાલના શ્રમને
દૂર કર, અને સુખી થવા ઇચ્છતો હોય તો બાહ્યભાવ ઉપ-
રના મમત્વને ત્યાગી મોક્ષમાં આદર રાખ-મોક્ષને માટે
પ્રયત્ન કર. ॥ ૭૭ ॥

સંસારો દુઃખહેતુ, દુઃખફલો દુઃસહદુઃખરૂવો ય ।
ન ચયન્તિ તંપિ જીવા, અદ્વિબદ્ધા નેહનિઅલેહિં ॥૭૮॥

* કરોષિ મમત્ત્વં ધન-સ્વજન-વિભવપ્રમુખેષુ અનન્તદુઃખેષુ ।

શિથિલયસિ આદરં પુનરનન્તસૌખ્યે મોક્ષે ॥ ૭૭ ॥

+ સંસારો દુઃખહેતુઃ, દુઃખફલો દુઃસહદુઃખરૂપઃ ।

ન ત્યજન્તિ તમપિ જીવા, અતિબદ્ધાઃ સ્નેહનિગદ્ધૈઃ ॥ ૭૮ ॥

(૫૪)

આ સંસાર દુઃખનું કારણ છે, દુઃખરૂપી ફળને આપનારો છે, અને અસહ્ય ઘોર દુઃખસ્વરૂપ છે, આવા મહાભયઢૂર સંસારનો પણ, સ્નેહ રૂપી બેડીથી અતિશય બંધાયેલા જીવો ત્યાગ કરતા નથી !. જીવો સંસારને દુઃખમય જાણે છે, છતાં રાગબંધનથી જકડાયેલા તેનો ત્યાગ કરી શકતા નથી. માટે હે જીવ ! રાગબંધનને દૂર કરવાને ઉદ્યમવંત થા, કે જેથી આવા દુઃખમય સંસારથી તારો છૂટકારો થાય. ॥ ૭૮ ॥

નિયંકર્મપવનચલિઓ, જીવો સંસારકાળને ઘોરે ।
કા કા વિડંબનાઓ, ન પાવે દુઃસહદુઃખાઓ ? ૭૯

પોતાના કર્મરૂપી પવનને પરાધીન થઈ પતિત થયેલો આ જીવ સંસારરૂપી મહાવિકટ જંગલમાં અસહ્ય દુઃખોથી ભરપૂર કહી કહી વિડંબનાઓ પામતો નથી ?, અર્થાત્ સર્વ વિડંબનાઓ પામે છે. હે આત્મા ! તં કર્મને વશ થઈ અસહ્ય દુઃખો સહન કર્યાં, અને વિવિધ પ્રકારની

* નિજકર્મપવનચલિતો, જીવઃ સંસારકાળને ઘોરે ।

કાઃ કા વિડંબના, ન પ્રાપ્નોતિ દુઃસહદુઃખાઃ ॥ ૭૯ ॥

(५५)

विडंबनाओ सही, तेना आगळ धर्मकृत्य करतां थतुं
घणुं ज अल्प दुःख शा हिसाबमां छे?, के जेथी अनन्तुं
अने अक्षय सुख मळे तेम छे. माटे धर्मसंचय करवामां
प्रमादी न था. ॥ ७९ ॥

सिंसिरम्मि सीयलानिल-

लहरिसहस्सेहि भिन्नघणदेहो ।

तिरियत्तणम्मिऽरण्णे,

अणंतसो निहणमणुपत्तो ॥ ८० ॥

गिंम्हायवसंतत्तो-रण्णे छुहिओ पिवासिओ बहुसो ।

संपत्तो तिरियभवे, मरणदुहं बहु विसूरन्तो ॥ ८१ ॥

वासासुऽरण्णमज्झे, गिरिनिज्झरणोदगेहि वज्जन्तो ।

सीयाऽनिलडज्जविओ, मओऽसि तिरियत्तणे बहुसो ॥

एवं तिरियभवेसु कीसन्तो दुक्खसयसहस्सेहिं ।

वसियो अणंतखुत्तो, जीवो भीषणभवारण्णे ॥ ८३ ॥

* शिशिरे शीतलाऽनिल-लहरिसहस्रैर्भिन्नघनदेहः । तिर्यक्त्वेऽरण्ये, अनन्तशो निधनमनुप्राप्तः ॥ ८० ॥ + ग्रीष्मातपसन्तप्तो-ऽरण्ये क्षुधितः पिपासितो बहुशः । संप्राप्तस्तिर्यग्भवे, मरणदुःखं बहु खिद्यमानः ॥ ८१ ॥ वर्षास्त्रण्यमध्ये, गिरिनिर्झरणोदकैरुह्यमानः । शीताऽनिलदग्धो, मृतोऽसि तिर्यक्त्वे बहुशः ॥ ८२ ॥ एवं तिर्यग्भवेषु, क्लिश्यमानो दुःखशतसहस्रैः । उषितोऽनन्तकृत्वो, जीवो भीषणभवाऽरण्ये ॥ ८३ ॥

(૫૬)

હે જીવ ! તું તિર્યંચ ભવમાં હતો, કે જે વચ્ચે તારું શરીર મજબૂત હતું તો પણ અટવીમાં શીયાલાની સરખા ઠંડીમાં હિમ પડવાથી તારો દેહ ફાટી ગયો—ભેદાઈ ગયો !, અને પોષ મહિનાની કડકડતી ટાઢથી અટવીમાં અનન્ટીવાર મરણને શરણ થયો, તે દુઃખ સંભાર. ॥૮૦॥

વઢી રે આત્મા ! તું તિર્યંચ ભવમાં ઘોર જંગલને વિષે ડનાલાના આકરા તાપથી તણ થઈ—વિહ્વલ બની મૂચ્યો તરસ્યો ઘણો જ ખેદ પામતો મરણદુઃખ પામ્યો !. ॥ ૮૧ ॥

વઢી હે ચેતન ! તું વર્ષા ઋતુમાં તિર્યંચભવમાં મયાનક અરણ્યને વિષે પર્વતોના ધોધમાર પાણીમાં તળાતો—અથડાતો—બૂડતો અને ઠંડા પવનથી જકડાઈ ગયેલો ઘણી વચ્ચે મૃત્યુ પામ્યો !. ॥ ૮૨ ॥

આવી રીતે અતિમયાનક મવરૂપી અરણ્યમાં તિર્યંચ મવોને વિષે અસહ્ય લાખો દુઃખો મોગવી ક્લેશ પામતો આ જીવ અનન્ટી વાર વચ્ચે. શિયાલામાં જંગલને વિષે અસહ્ય ઠંડીથી અનન્ટી વાર મૃત્યુને શરણ થયો !, ડનાલાના આકરા તાપથી તણ થઈ મૂચ્યો તરસ્યો મરી ગયો !, અને વરસાદ ઋતુમાં પાણીમાં તળાતો અથ-

(૫૭)

હાતો પ્રાણરહિત થયો !. આવાં દુઃખો અનન્તીવાર સ-
હન કરવા છતાં તે કષ્ટોને આજ તું કેમ વિસરી જાય
છે ? ॥ ૮૩ ॥

દુઃક્રમ્મપલયા-નિલપેરિઓ ભીસણમ્મિ ભવરણ્ણે ।
હિંદન્તો નરણ્ણુ વિ, અણંતસો જીવ ! પત્તો સિ ॥ ૮૪ ॥

હે આત્મન્ ! પ્રલયકાળના પવન જેવા ભયં-
કર એવા આઠ કર્મે કરી ધોર એવા આ ભવરૂપી અરણ્યમાં
ભટકતાં ભટકતાં તું નરકગતિમાં પળ અસહ્ય દુઃખો
અનન્તી વાર પામ્યો છે-દુઃખ ભોગવવામાં કાંઈ ધામી
રાખી નથી, તો પળ હજુ તેવાં જ દુઃખો ભોગવવાં પડે
તેવાં પાપમય કાર્યો કરે છે !. અરે ! કાંઈક સમજ,
શુદ્ધિ ટેકાળે લાવ, અને હવે પછી તેવાં દુઃખો ભોગ-
વવાં ન પડે તેને માટે પ્રયત્નશીલ થા. ॥ ૮૪ ॥

* દુષ્ટાઽટ્ઠકર્મપ્રલયા-ઽનિલપેરિતો ભીષણે ભવારણ્યે ।

હિંદમાનો નરકેવ્વપિ, અનન્તશો જીવ ! પ્રાપ્તોઽસિ ॥ ૮૪ ॥

(૫૮)

સૈત્તસુ નરયમહીસુ, વજ્જાનલદાહ-સીયવિયણાસુ ।
 વસિયો અણંતચુત્તો, વિલવન્તો કરુણસદ્દેહિં ॥ ૮૫ ॥

હે જીવ ! તું સાતે નારકીઓમાં કરુણા ઉપજાવે એવા
 હૃદયભેદક શબ્દો વડે વિલાપ કરતો અનન્તીવાર વસ્યો,
 કે જે નારકીઓમાં વજ્રસમાન અતિશય આકરા અગ્નિની
 અને શીતની અસહ્ય વેદનાઓ તને ભોગવવી પડી !.
 હવે તેથી ત્રાસ પામી ફરીથી ત્યાં જવું ન પડે માટે ધર્મ-
 કૃત્યમાં સાવધાન થા. ॥ ૮૫ ॥

પિયં-માય-સયણરહિઓ, દુરંતવાહિહિં પીડિઓ બહુસો ।
 મણુઅભવે નિસ્સારે, વિલાવિઓ કિં ન તં સરસિ ? ॥

હે ચેતન ! માતા પિતા અને સગાં સંબન્ધીઓથી
 વિયોગ પામેલા તને અસાધ્ય વ્યાધિઓએ ઘણોજ પી-
 ડિત કરી આ અસાર એવા મનુષ્યભવમાં બહુ બહુ વિલાપ
 કરાવ્યા, આ વાતને તું કેમ વિસરી જાય છે ? ॥ ૮૬ ॥

* સત્તસુ નરકમહીષુ, વજ્રાનલદાહ-શીતવેદનાસુ ।

ઉષિતોઽનન્તકૃલો, વિલપન્ કરુણશબ્દૈઃ ॥ ૮૫ ॥

+ માતા-પિતૃ-સ્વજનરહિતો, દુરન્તવ્યાધિભિઃ પીડિતો બહુશઃ ।

મણુજભવે નિસ્સારે, વિલાપિતઃ કિં ન તં સરસિ ? ॥ ૮૬ ॥

(૫૯)

પૈવણુ વ્વ ગયણમગ્ગે, અલક્ષિઓ ભમઈ ભવવણે જીવો
ઠાણઢાણમ્મિ સમુ-ઝિઙ્ગણ ધણ-સયણસંઘાણ ॥૮૭॥

જેમ પવન આકાશમાં અદૃશ્ય રૂપે ભિન્ન ભિન્ન સ્થાને
ભમ્યા કરેછે, તેમ આ જીવ ઠેકઠેકાણે ધન અને સગાં
વહાલાઓનો ત્યાગ કરી અજાણપણાથી મટક્યા કરે છે.
માટે હે આત્મન્ ! ‘આ મારું ધન, આ મારા સગા-વહાલા’
આ રીતે ઓટો મમત્વભાવ ત્યાગી, તારા શુદ્ધ સ્થિરસ્વ-
ભાવને પ્રાપ્ત કરવા વીતરાગપ્રભુનો ધર્મ આચર. ॥૮૭॥

વિદ્વિઙ્ગન્તા અસયં, જમ્મ-જરા-મરણતિક્કલ્લકુંતેહિં ।
દુહમણુભવન્તિ ઘોરં, સંસારે સંસરન્તિ જિઆ ॥૮૮॥
તહ્વિ સ્વણંપિ કયાવિ હુ, અન્નાણભુયંગડંકિયા જીવા ।
સંસારચારગાઓ, ન ય ઉવિઙ્ગન્તિ મૂઢમણા ॥ ૮૯ ॥

આ અસાર સંસારમાં મટકતા જીવો જન્મ જરા અને
મરણ રૂપી તીક્ષ્ણ મારાઓ વડે વારંવાર વિંધાઈ ઘોર

* પવન ઇવ ગગનમાર્ગે, અલક્ષિતો ધ્રમતિ ભવવને જીવઃ ।

સ્થાનસ્થાને સમુઙ્ગ્ય ધન-સ્વજનસંઘાતાન્ ॥ ૮૭ ॥

+ વિધ્યમાના અસકૃદ્, જન્મ-જરા-મરણતીક્ષ્ણકુંતૈઃ । દુઃખમનુભવન્તિ
ઘોરં, સંસારે સંસરન્તો જીવાઃ ॥ ૮૮ ॥ તથાપિ ક્ષણમપિ કદાપિ સ્વહ,
અજ્ઞાનભુજ્ઞદષ્ટા જીવાઃ । સંસારચારકાદ્, ન ચોદ્વિઙ્ગન્તે મૂઢમનસઃ ॥ ૮૯ ॥

(૬૦)

દુઃખ અનુભવે છે, ॥ ૮૮ ॥ છતાં અજ્ઞાન રૂપી સર્પવડે
હસાયેલા મૂઢમાનવાળા જીવો આ સંસાર રૂપી બંદીખા-
નાથી ક્ષણમાત્ર પળ ઉદ્દેગ પામતા નથી !.

કેદલાનામાં પડેલો પ્રાણી એકજ વચ્ચે ભાલાની
વેદના સહન કરી શકતો નથી, અને કંટાળી જઈ
વિચારે છે કે—અરે ! હવે હું આ દુઃખમાંથી ક્યારે
છૂટું ? પળ જન્મ જરા અને મૃત્યુરૂપી ભાલાઓના કારી
ઘા જીવો વારંવાર અનુભવે છે, છતાં આશ્ચર્ય છે કે—
તેઓ આ સંસારૂપી કેદલાનામાંથી છૂટવાને ક્ષણવાર
પળ ઉદ્વિગ્ન થતા નથી !. ॥ ૮૯ ॥

કીલસિ કિયંતવેલં, સરીરવાવીઈ ? જત્થ પહસમયં ।
કાલડરહદ્ઘડીહિં, સોસિજ્ઞઈ જીવિયંભોહં ॥ ૯૦ ॥

હે જીવ ! તું શરીરરૂપી વાવમાં કેટલો સમય ક્રીડા
કરી શકીશ ?, જે વાવમાંથી કાઠરૂપી રેંટના ઘડાઓ
જીવિતરૂપી જલસમૂહને સમયે સમયે શોષી રહ્યા છે !.—
જેમ જેમ કાઠ જાય છે તેમ તેમ આયુષ્ય ઘટતું જ જાય

* કીલિષ્યસિ કિયંતવેલાં, શરીરવાપ્યાં ? યત્ર પ્રતિસમયમ્ ।

કાલાડરહદ્ઘટીભિઃ, શોષ્યતે જીવિતાડમ્ભઓઘઃ ॥ ૯૦ ॥

(૬૧)

છે. જેમ ફાંસીની સજા પામેલો અપરાધી જેમ જેમ ફાંસી સન્મુખ ડગલાં ભરેછે તેમ તેમ તેને મૃત્યુ નજીક આવતું જાય છે, અને તેથી તેને खान-પાનાદિ કાઢ પળ ગોઠતું નથી, કારણ કે તેણે જાણ્યું છે કે મૃત્યુ નજીક આવતું જાયછે; તેમ હે ચેતન ! તારી પળ જેમ જેમ ઉમ્મર જાયછે તેમ તેમ મૃત્યુ નજીક આવતું જાયછે, આવી રીતે દિવસ પર દિવસ જતાં આયુષ્ય ફાપાટામાં પૂર્ણ થશે ત્યારે મરણને શરણ થવું પડશે !. માટે પ્રમાદ ત્યાગી પરલોક સાધવાને સાવધાન થા, કે જેથી મરણસમયે પશ્ચાત્તાપ કરવાનો સમય ન આવે. ॥ ૯૦ ॥

રે જીવ ! બુઝ્ઝ મા મુઝ્ઝ મા પમાયં કરેસિ રે પાવ ! ।
જં પરલોણ ગુરુદુઃખભાયણં હોહિસિ અયાણ ! ॥૯૧॥

અરે જીવ ! બુઝ્ઝ બુઝ્ઝ, મોહ ન પામ. રે પાપી ! હવે ધર્મ-કાર્યમાં પ્રમાદ ન કર. હે અજ્ઞાની ! પ્રમાદ કરીશ તો પરલોકમાં ઘોર અસહ્ય દુઃખો તારે જ ભોગવવાં પડશે. માટે દુર્લભ મનુષ્યભવમાં ચિન્તામણિ સમાન જિનધર્મ

* રે જીવ ! બુધ્ધિ મા મુહ્ય મા પ્રમાદં કુરુ રે પાપ ! ।

યત્ પરલોકે ગુરુદુઃખભાજનં ભવિષ્યસિ અજ્ઞાન ! ॥ ૯૧ ॥

(६२)

पामी आवा धर्म करवाना अमूल्य समयमां सावधान
था, के जेथी दुःख न भोगववां पडे. ॥ ९१ ॥

बुँज्झसु रे जीव ! तुमं,
मा मुज्झसि जिणमयम्मि नाऊणं ।
जम्हा पुणरवि एसा,
सामग्गी दुल्लहा जीव ! ॥ ९२ ॥

अरे जीव ! हवे तुं बोध पाम, जिनमतने विषे जीव
अजीव विगेरे तत्त्वो जाण्या छतां मोह न पाम, कारण
के—हे चेतन ! मनुष्यभव तथा जिनेन्द्रमत विगेरे धर्म-
सामग्री फरी फरीने मळवी दुर्लभ छे, माटे आवेलो
अवसर न जवा दे. ॥ ९२ ॥

दुँलहो पुण जिणधम्मो, तुमं पमायायरो सुहेसी य ।
दुसहं च नरय दुक्खं, कह होहिसि तं न याणामो ॥ ९३ ॥

हे प्राणी ! आ जिनधर्म फरीथी मळवो अतिदुर्लभ

* बुध्यस्व रे जीव ! त्वं, मा मुह्य जिनमते ज्ञात्वा ।

यस्मात् पुनरपि एषा, सामग्री दुर्लभा जीव ! ॥ ९२ ॥

+ दुर्लभः पुनर्जिनधर्मः, त्वं प्रमादाकरः सुखैषी च ।

दुस्सहं च नरकदुःखं, कथं भविष्यसि तन्न जानीमः ॥ ९३ ॥

(૬૩)

છે, અને તું પ્રમાદની શાળા છે !. આવો ચિન્તામણિ
સમાન જિનધર્મ પામવા છતાં તું પ્રમાદમાં દિવસો પળે
ગુમાવે છે, અને પ્રમાદ કરીને પણ સુખની અભિલાષા
રાખે છે !, તે સુખ તને ક્યાંથી મળશે ? નારકીનું
દુઃખ દુઃસહ છે—ધર્મસામગ્રી મળવા છતાં પ્રમાદી બની
ધર્મ તરફ ઉપેક્ષા રાખે છે, અને પાપમય કાર્યોમાં અ-
મૂલ્ય આયુષ્ય ગુમાવે છે, જેથી તને ઘોર અસહ્ય નરક-
દુઃખો ભોગવવાં પડશે. હે પ્રાણી ! તું અહીં સામાન્ય
દુઃખ પણ સહન કરી શકતો નથી ત્યારે નરકનાં દુઃસહ
દુઃખ કેમ સહન થશે ?, અમે નથી જાણતા કે તારી
ત્યાં શી અવસ્થા થશે !. ॥ ૯૩ ॥

અંધિરેણ થિરો સમલેણ,
નિમ્મલો પરવસેણ સાહીણો ।

દેહેન જહ્ વિઢપ્પહ,
ધમ્મો તા કિં ન પજ્જત્તં ? ॥ ૯૪ ॥

હે જીવ ! અસ્થિર અને અશાશ્વતા આ દેહ વડે

* અસ્થિરેણ સ્થિરઃ સમલેન, નિર્મલઃ પરવશેન શ્વાધીનઃ ।

દેહેન યદ્યર્જયતે, ધર્મસ્તદા કિં ન પર્યાપ્તમ્ ? ॥ ૯૪ ॥

(६४)

स्थिर अने शाश्वतो जो धर्म उपार्जन थायछे तो शुं न मळ्युं ?, अर्थात् धारेलो लाभ मळ्यो कहेवाय. वळी मळ-मूत्रथी भरेला आ मलिन शरीर वडे निर्मळ धर्म उपार्जन थाय तो शुं बाकी रह्युं ?-शुं अपूर्णता रही ?- अर्थात् महान् लाभ मळ्यो कहेवाय. वळी अनेक प्रकारना रोग विगेरेने आधीन-परतन्त्र एवा आ देह वडे स्वाधीन-स्वतंत्र एवो धर्म जो उपार्जन थाय तो शुं कांइ मळवानी खामी रही कहेवाय ?, अर्थात् इच्छेलो लाभ मळ्यो ज कहेवाय. अस्थिर मलिन अने पराधीन एवा आ असार देह वडे स्थिर निर्मळ अने स्वाधीन एवो जो धर्म उपार्जन थइ शके छे, तो हे आत्मन् ! आवेलो लाभ शा माटे चूके छे, माटे आ असार शरीर उपरथी मोह उतारी ते वडे धर्मनुं साधन करी ले, ॥९४॥

जैह चिंतामणिरयणं,
सुलहं न हु होइ तुच्छविहवाणं ।
गुणविहववज्जियाणं,
जियाण तह धम्मरयणंपि ॥ ९५ ॥

* यथा चिन्तामणिरत्नं, सुलभं न खलु भवति तुच्छविभवानाम् ।
गुणविभववर्जितानां, जीवानां तथा धर्मरत्नमपि ॥ ९५ ॥

(६५)

जेम तुच्छ वैभववाळा-पुण्यहीन प्राणीओने चिन्ता-
मणि रत्न सुलभ न ज होय-पुण्यहीन प्राणीओ चिन्ता-
मणि रत्न प्राप्त करी शकता ज नथी, तेम गुणरूपी
वैभवे करीने रहित जीवोने धर्मरत्न पण सुलभ न ज
होय-निर्गुणी प्राणीओ धर्मरत्न प्राप्त करी शकता नथी ॥

* जह दिट्ठीसंजोगो, न होइ जच्चंधयाण जीवाणं ।
तह जिणमयसंजोगो, न होइ मिच्छंधजीवाणं ॥९६॥

जेम जन्मथी अंध अवतरेलां जीवोने दृष्टिनो संयोग
नथी-कोइ पण पदार्थने देखता नथी, तेम मिथ्यात्वे
करी अंध थयेला जीवोने जिनमतनो संयोग नथी-
वीतराग भाषित मतनी प्राप्ति थती नथी. ॥ ९६ ॥

पंचक्खमणंतगुणे, जिणिंद्रधम्मे न दोसलेसोवि ।
तहवि हु अन्नाणंधा, न रमन्ति कयावितम्मि जिया ॥

* यथा दृष्टिसंयोगो, न भवति जाल्यन्धानां जीवानाम् ।

तथा जिनमतसंयोगो, न भवति मिथ्याऽन्धजीवानाम् ॥ ९६ ॥

+ प्रत्यक्षमनन्तगुणे, जिनेन्द्रधर्मे न दोषलेशोऽपि ।

तथापि खल्वज्ञानान्धा, न रमन्ते कदापि तस्मिन् जीवाः ॥९७॥

भ० वै० ५

(૬૬)

મિચ્છે અણંતદોષા, પયડા દીસન્તિ ન વિ ય ગુણલેસો ।
તહ વિ ય તં ચેવ જિયા, હી મોહંધા નિસેવન્તિ ॥ ૯૮ ॥

શ્રીજિનેન્દ્રભાષિત ધર્મને વિષે પ્રત્યક્ષ અનન્ત ગુણો છે, અને દોષનો લવલેશ પણ નથી. આવો ગુણોનો મંડાર અને નિર્દોષ જિનધર્મ છે, તો પણ અજ્ઞાન વડે અંધ થયેલા પ્રાણીઓ તેને વિષે ચિત્ત લગાવતા નથી—જોડાતા નથી !. ॥ ૯૭ ॥

મિથ્યાત્વમાં અનંત દોષો પ્રગટ પણે દેખાય છે—સાક્ષાદ્ અનુભવીએ છીએ, અને ગુણનો લવલેશ પણ દૃષ્ટિગોચર થતો નથી, તો પણ અફસોસ છે કે—મોહ વડે અંધ થયેલા પ્રાણીઓ તે મિથ્યાત્વને જ સેવે છે !. ॥ ૯૮ ॥

ધિદ્વી તાણ નરાણં, વિન્નાણે તહ કલાસુ કુસલત્તં ।
સુહસચ્ચધમ્મરયણે, સુપરિક્ખં જે ન જાણન્તિ ॥ ૯૯ ॥

પરલોકમાં કલ્યાણકારી અને સુખ આપનાર એવા સત્ય ધર્મરત્નની જેઓ સારી રીતે પરીક્ષા કરી જાણતા

* મિથ્યાત્વેઽનન્તદોષાઃ, પ્રકટા દૃશ્યન્તે નાઽપિ ચ ગુણલેશઃ ।

તથાપિ ચ તદેવ જીવા, હી ! મોહાન્ધા નિષેવન્તે ॥ ૯૮ ॥

+ ધિગ્ ધિક્ તેષાં નરાણાં, વિજ્ઞાને તથા કલાસુ કુશલત્તમ્ ।

શુભ-સલ્યધર્મરત્ને, સુપરીક્ષાં યે ન જાનન્તિ ॥ ૯૯ ॥

(૬૭)

નથી તે પુરુષોના વિજ્ઞાનકૌશલ્યને ધિક્કાર હો !, તથા તે પુરુષોના કઠાકૌશલ્યને ધિક્કાર હો !. અર્થાત્ જેઓ 'આ ધર્મ સાચો છે, અને આ ધર્મ અસત્ય છે' એ પ્રમાણે સત્યાસત્યધર્મની પરીક્ષા કરી જાણતા નથી તેઓનું જ્ઞાન હાપણ ચતુરાઈ તથા કઠાકૌશલ્ય નકામું છે, માટે દરેક મનુષ્યે પ્રથમ ધર્મની પરીક્ષા કરતા શીખવું જોઈએ. ॥ ૯૯ ॥

જિનધર્મોઽયં જીવાણં, અપુલ્લો કલ્પપાયવો ।

સગ્ગાપવર્ગસુખાણં, ફલાણં દાયગો હમો ॥ ૧૦૦ ॥

આ જિનધર્મ જીવોને અપૂર્વ કલ્પવૃક્ષ છે, કારણ કે— કલ્પવૃક્ષ તો આ લોકના જ સુખને આપે છે, પણ આ જિનધર્મરૂપી કલ્પવૃક્ષ તો સ્વર્ગ અને મોક્ષના સુખરૂપ ફળોને આપે છે. ॥ ૧૦૦ ॥

ધર્મો બંધુ સુમિત્તો ય, ધર્મો ય પરમો ગુરુ ।

મુક્તમર્ગે પયટ્ટાણં, ધર્મો પરમસંદ્ધો ॥ ૧૦૧ ॥

* જિનધર્મોઽયં જીવાનામ્, અપૂર્વઃ કલ્પપાદપઃ ।

સ્વર્ગા-અપવર્ગસૌહ્યનાં, ફલાનાં દાયકોઽયમ્ ॥ ૧૦૦ ॥

+ ધર્મો વન્ધુઃ સુમિત્રં ચ, ધર્મશ્ચ પરમો ગુરુઃ ।

મોક્ષમાર્ગે પ્રવૃત્તાનાં, ધર્મઃ પરમસન્દનઃ ॥ ૧૦૧ ॥

(૬૮)

આ જગત્માં ધર્મ બન્ધુસમાન છે—જેમ આપત્તિ સ-
મયે ભાઈ સહાયતા કરેછે, તેમ આપત્તિમાં આવી પ-
ડેલા પ્રાણીને ધર્મ સહાયતા કરેછે. વઢી ધર્મ હિતકર
મિત્ર સમાન છે—જેમ સાચો મિત્ર સદ્બુદ્ધિ આપી સ-
ન્માર્ગે દોરેછે, તેમ ધર્મ પ્રાણીને સન્માર્ગે દોરેછે.
વઢી ધર્મ સદ્ગુરુ સમાન છે—જેમ સદ્ગુરુ ઉપદેશ
આપી પ્રાણીને દુર્ગતિમાંથી બચાવે છે, તેમ ધર્મ પણ
પ્રાણીને દુર્ગતિમાંથી બચાવેછે. વઢી ધર્મ મોક્ષ-
માર્ગમાં પ્રવર્તેલા પ્રાણીઓને માટે શ્રેષ્ઠ રથ સમાન છે—
જેમ ઉત્તમ રથ હોય તો માર્ગમાં સુખેથી ગમન થઈ શકે
છે, તેમ આ ધર્મરૂપી રથ મોક્ષમાર્ગને વિષે પ્રવર્તેલા
પ્રાણીઓને મોક્ષમાં સુખશાન્તિથી પહોંચાડે છે. ॥૧૦૧॥

૧૦૧. ચૈત્રગૃહાન્તદુઃખાનલ-પલિત્તભવકાળને મહાભીમે ।
સેવસુ રે જીવ ! તુમં, જિવનવચનં અમિયકુંડસમં ॥ ૧૦૨ ॥

ચાર ગતિમાં રહેલા અનન્ત દુઃખરૂપી અગ્નિ વડે
આ સંસારરૂપી મહાભયંકર અરણ્ય સઢગી ઉઠ્યું છે.

* ચતુર્ગલ્યનન્તદુઃખાનલ-પ્રદીપ્તભવકાળને મહાભીમે ।

સેવસુ રે જીવ ! ત્વં, જિવનવચનમમૃતકુંડસમમ્ ॥ ૧૦૨ ॥

(६९)

आवा दुःखरूपी अग्निथी सळगी उठेला संसाररूपी अर-
ण्यमांथी बचवुं होय तो हे जीव ! तुं अमृतकुंड समान
जिनधर्मनुं सेवन कर. ॥ १०२ ॥

विषमे भवमरुदेसे, अणंतदुहगिम्हतावसंतत्ते ।
जिणधम्मकप्परुक्खं, सरसु तुमं जीव ! सिवसुहदं ॥

हे जीव ! अनंतदुःखरूपी ग्रीष्म ऋतुना तीव्र तापवडे
तपी रहेला आ संसाररूपी विषम मारवाड देशमां,
मोक्षसुखने आपनार जिनधर्मरूपी कल्पवृक्षनो तुं आश्रय
कर—जिन धर्मरूपी कल्पवृक्षने छांयडे जा, के जेथी तने
शान्ति मळे. ॥ १०३ ॥

किं बहुणा ? जिणधम्मे, जइयवं जह भवोदहिं घोरं ।
लहु तरियमणंतसुहं, लहइ जिओ सासयं ठाणं १०४
वधारे शुं कहीये ?, हे भव्यप्राणीओ ! उपदेशनो

* विषमे भवमरुदेशे, अनन्तदुःखग्रीष्मतापसंतत्ते ।

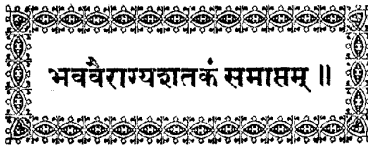
जिनधर्मकल्पवृक्षं, सर त्वं जीव ! शिवसुखदम् ॥ १०३ ॥

+ किं बहुना ? जिनधर्मे, यत्तितव्यं यथा भवोदधिं घोरम् ।

लघु तीर्त्वाऽनन्तसुखं, लभते जीवः शाश्वतं स्थानम् ॥ १०४ ॥

(७०)

सार एज छे के—जिनधर्मने विषे ते प्रकारे प्रयत्न करवो
जोइए के जेथी भयंकर एवा आ भवरूपी समुद्रने
जलदी तरी जीव अनन्तसुखवाळुं शाश्वत मोक्षस्थान
मेळवे. ॥ १०४ ॥

सरल संस्कृतग्रन्थो—

		रु. आ. पै.
गद्यबद्ध—श्रीधन्यचरित्र	१०-०-०
„ श्रीयशोधरचरित्र	१-४-०
„ मलयसुन्दरीकथा	०-१०-०
युगादिदेशना	१-०-०
अघटकुमारचरित्र	०-७-०
मृगाङ्कचरित्र	०-४-०
धनञ्जयकोश भाषान्तरसह	०-४-०
बृहत्संग्रहणी (मूल)	०-४-०
अनित्यादिभावनास्वरूप	०-२-६
नवस्मरण (पॉकेटसाइझ) तत्त्वार्थादि परिशिष्ट साथे		०-४-०

लखो—मु० पालीताणा.

१ सलोत अमृतलाल अमरचन्द्र.

२ शा. मानचन्द्र वेलचन्द्र, ठे. गोपीपुरा

मु० सुरत.

आवश्यक सूचना.

अमारे त्यां जैनविविधसाहित्यशास्त्रमाला
बनारस, यशोविजय जैन ग्रन्थमाला, श्रीजैन-
धर्मप्रसारकसभा, आत्मानन्द जैन सभा, रा. पु-
रुषोत्तमदास गीगाभाइ, बी. बी. एन्ड कम्पनी,
तथा ए. एम. कम्पनी तरफथी प्रसिद्ध थयेला
ग्रन्थो मळेले.

लखो-

सलोत अमृतलाल अमरचन्द,
काठियावाड पालीताणा.